

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІЧНИЙ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ:
Завідувач кафедри

_____ проф. Зайченко В.В.

« » грудня 2024 р.

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
**на тему: «Основні фонди підприємства і резерви
підвищення ефективності їх використання» (на
прикладі підприємства ТОВ «Олександрійський
цукровий завод», смт Приютівка, Олександрійський р-н,
Кіровоградська обл.)**

**Fixed assets of the enterprise and reserves for increasing the
efficiency of their use**

Виконав здобувач вищої освіти 2 курсу,
групи ЕА-23 м-1,4

ОПП «Економіка агробізнесу та
агротрейдинг»

спеціальності 051 «Економіка»

_____ Роман ВАЩЕНКО

« » грудня 2024 р.

Керівник роботи: к.е.н, доцент

_____ Наталія ГАВРИЛОВА

«25» грудня 2024 р.

Рецензент к.е.н., доцент,

_____ Оксана ЮРЧЕНКО

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Економічний

Кафедра Економіки, підприємництва та готельно-ресторанної
справи

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 051 Економіка

Освітньо-професійна програма Економіка агробізнесу та
агротрейдинг

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Економіки, підприємництва та
готельно-ресторанної справи

д.е.н. проф. Володимир

ЗАЙЧЕНКО

«___» вересня 2024 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ващенко Роман Олександрович

Тема роботи «Основні фонди підприємства і резерви підвищення
ефективності їх використання (на прикладі підприємства ТОВ
«Олександрійський цукровий завод», смт Приютівка, Олександрійський
р-н, Кіровоградська обл.)»

1. Керівник роботи Гаврилова Наталія Валеріївна к.е.н., доцент
2. Строк подання роботи до захисту ___ грудня 2024 року

Мета та завдання кваліфікаційної роботи Мета: розробка методологічних засад та науково-практичних рекомендацій щодо основні фонди підприємства і резерви підвищення ефективності їх використання з урахуванням специфіки сезонності галузі підприємств переробки сільськогосподарської продукції, виробничих особливостей та тенденцій розвитку підприємств по виготовленню цукру. Завдання: розгляд теоретико-методичних основ до визначення основних фондів підприємства та резервів їх підвищення; проведення аналізу та здійснення оцінки основних фондів підприємства на прикладі ТОВ «Олександрійський цукровий завод»; формування методичних підходів до підвищення використання основних фондів.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	<i>Ознайомлення з літературними джерелами</i>	2.09.24- 15.09.24	
2.	<i>Написання вступу та першого розділу «Теоретико-методичні засади управління оборотними активами підприємства»</i>	16.09.24- 10.10.24	
3.	<i>Написання другого розділу «Оцінка та аналіз управління оборотними активами підприємства»</i>	11.10.24- 30.10.24	
4.	<i>Написання третього розділу «Формування підходів до системи управління оборотними засобами підприємства»</i>	31.11.24- 20.11.24	
5.	<i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	22.11.24- 30.11.24	
6.	<i>Перевірка роботи на унікальність та виявлення академічного плагіату</i>	01.12.24- 05.12.24	
7.	<i>Підготовка ілюстративного матеріалу, отримання відгуку наукового керівника, зовнішньої рецензії, підготовка до захисту</i>	06.12.24- 15.12.24	

Дата видачі завдання
«5» вересня 2024року

Керівник роботи _____ Гаврилова Н.В.

Завдання прийнято до виконання
«5» вересня 2024року

Здобувач _____ Ващенко Р.О.

АНОТАЦІЯ

Ващенко Р.О. Основні фонди підприємства і резерви підвищення ефективності їх використання. Рукопис.

Дипломна магістерська робота за спеціальністю 051 «Економіка агробізнесу та агротрейдинг». Центральноукраїнський національний технічний університет, Кропивницький, 2024.

Розглядаються теоретико-методичні основи до визначення основних фондів підприємства та виявлення резервів підвищення їх використання, розглянуто сутність основних фондів підприємства, класифікацію основних фондів підприємства та методичні основи оцінки ефективності використання основних фондів.

Здійснено аналіз та оцінку основних фондів підприємства на прикладі ТОВ «Олександрійський цукровий завод», розглянуто загальну організаційно-економічну оцінку ТОВ «Олександрійський цукровий завод», проведено фінансово-економічний аналіз ТОВ «Олександрійський цукровий завод» та здійснено оцінку використання основних фондів ТОВ «Олександрійський цукровий завод».

Визначено напрямки формування методичних підходів до підвищення ефективності використання основних фондів, окреслено напрямки підвищення ефективності використання основних фондів цукрового заводу та здійснено розробку стратегічних заходів підвищення ефективності використання основних фондів підприємства.

Ключові слова: основні фонди, класифікація основних фондів, оцінка ефективності використання основних фондів, стратегія підвищення ефективності використання основних фондів

ANNOTATION

Vashchenko R.O. Fixed assets of the enterprise and reserves for increasing the efficiency of their use. Manuscript.

Master's thesis in the specialty 051 "Economics of agribusiness and agrotrading". Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, 2024.

The theoretical and methodological foundations for determining the fixed assets of the enterprise and identifying reserves for increasing their use are considered, the essence of the fixed assets of the enterprise, the classification of the fixed assets of the enterprise and the methodological foundations for assessing the efficiency of the use of fixed assets are considered.

The analysis and assessment of the fixed assets of the enterprise using the example of LLC "Olexandriyskyi Sugar Plant" is carried out, the general organizational and economic assessment of LLC "Olexandriyskyi Sugar Plant" is considered, a financial and economic analysis of LLC "Olexandriyskyi Sugar Plant" is carried out and the assessment of the use of fixed assets of LLC "Olexandriyskyi Sugar Plant" is carried out.

The directions of forming methodological approaches to increasing the efficiency of fixed assets use are determined, the directions of increasing the efficiency of fixed assets use of a sugar refinery are outlined, and strategic measures for increasing the efficiency of fixed assets use of an enterprise are developed.

Keywords: fixed assets, classification of fixed assets, assessment of the efficiency of fixed assets use, strategy for increasing the efficiency of fixed assets use

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА ТА РЕЗЕРВІВ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ.....	5
1.1.Сутність основних фондів підприємства.....	5
1.2.Класифікація основних фондів підприємства.....	15
1.3.Методичні основи оцінки ефективності використання основних фондів.....	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ОЛЕКСАНДРІЙСЬКИЙ ЦУКРОВИЙ ЗАВОД».....	26
2.1. Загальна організаційно-економічна оцінка ТОВ «Олександрійський цукровий завод».....	26
2.2. Фінансово-економічний аналіз ТОВ «Олександрійський цукровий завод».....	30
2.3. Оцінка використання основних фондів ТОВ «Олександрійський цукровий завод».....	42
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ	49
3.1. Напрямки підвищення ефективності використання основних фондів цукрового заводу.....	49
3.2. Розробка стратегічних заходів підвищення ефективності використання основних фондів підприємства.....	55
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	73

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах питання управління основними фондами підприємства та виявлення резервів підвищення їх використання набувають особливої актуальності. Адже забезпечення підприємств потрібними основними засобами та можливістю оновлення матеріально-технічної бази є підґрунтям для забезпечення належного рівня ліквідності, платоспроможності та загальної фінансової стійкості підприємства. Це особливо важливим є для підприємств переробної галузі сільськогосподарського виробництва, оскільки саме вони потребують оновлення виробничо-технічного потенціалу.

Теоретичним аспектам та виявленням резервів підвищення ефективності використання основних фондів підприємства присвячені праці провідних вітчизняних науковців

Наукова новизна дослідження полягає у дослідженні теоретико-методичних засад та розробці методичних положень та науково-практичних рекомендацій щодо основних фондів підприємства і резервів підвищення ефективності їх використання в сучасних кризових умовах.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи за другим (магістерським) рівнем вищої освіти. Мета дослідження полягає у розробці методологічних засад та науково-практичних рекомендацій щодо основні фонди підприємства і резерви підвищення ефективності їх використання з урахуванням специфіки сезонності галузі підприємств переробки сільськогосподарської продукції, виробничих особливостей та тенденцій розвитку підприємств по виготовленню цукру.

Для досягнення поставленої в роботі мети були сформульовані та вирішені наступні завдання:

- розгляд теоретико-методичних основ до визначення основних фондів підприємства та резервів їх підвищення;

- проведення аналізу та здійснення оцінки основних фондів підприємства на прикладі ТОВ «Олександрійський цукровий завод»;
- здійснення оцінки використання основних фондів ТОВ «Олександрійський цукровий завод»;
- формування методичних підходів до підвищення використання основних фондів;
- розробка стратегічних заходів підвищення ефективності використання основних фондів підприємства.

Об'єкт дослідження: процес аналізу та оцінки основних фондів підприємства та виявлення резервів підвищення ефективності їх використання для підприємств по виготовленню цукру.

Предметом дослідження є: методи оцінки основних фондів підприємства, процес їх обліку та організаційно-економічний механізм їх використання з метою досягнення стабільного фінансового стану підприємства, забезпечення належного рівня ліквідності та платоспроможності.

Теоретичною основою дослідження послужив аналіз та узагальнення наукових праць вітчизняних та зарубіжних науковців, матеріалів науково-практичних конференцій та семінарів, публікацій періодичного друку, звітна та статистична інформація щодо ефективного вирощування цукрового буряка, виготовлення цукру в умовах відкритої військової агресії

Методологічною основою дослідження послужило застосування методів: аналізу та синтезу, спостереження та моделювання, системного підходу, експертних оцінок, статистичної обробки інформації, соціологічного дослідження.

Інформаційна база дослідження. Закони та нормативні акти України, науково-економічна література, фахові публікації провідних вітчизняних та зарубіжних науковців, статистичні дані ДССУ, баланс ТОВ «Олександрійський цукровий завод», фінансово-бухгалтерська звітність,

матеріали аналітичного та синтетичного обліку, установчі документи ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки.

Наукова новизна магістерської роботи полягає у такому:

удосконалено:

– уточнено визначення категорії «основні фонди» які варто трактувати як: засоби праці багаторазового використання у виробничо-господарській діяльності підприємства, які поступово переносять свою вартість на вироблену продукцію;

– визначено відмінність та спільність понять «основні фонди», «основні засоби»;

– систематизовано наукові погляди на категорію «основні фонди підприємства».

набули подальшого розвитку:

– напрямки удосконалення ефективності використання основних фондів, що забезпечить посилення енергетичної незалежності країни, скорочення витрат на енергоносії для цукрових заводів завдяки використанню власного біогазу, покращення екологічного стану водних ресурсів та зменшення обсягів викидів парникових газів

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи за другим (магістерським) рівнем вищої освіти: робота містить вступ, три розділи, висновки та пропозиції, а також список використаних джерел. Робота викладена на 72 сторінках друкованого тексту, містить 12 таблиць і 16 рисунків і додатки, 56 джерела списку використаної літератури.

Результати кваліфікаційної роботи за другим (магістерським) рівнем вищої освіти можна рекомендувати для практичного використання керівним апаратом ТОВ «Олександрійський цукровий завод» в процесі підвищення ефективності використання основних фондів підприємства з урахуванням специфіки галузі в умовах відкритої військової агресії задля досягнення виробничої, фінансово-економічної та соціальної мети діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА ТА РЕЗЕРВІВ ПІДВИЩЕННЯ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

1.1. Сутність основних фондів підприємства

У сучасних умовах ринкових відносин ключовим фактором підвищення продуктивності праці на підприємствах є раціональне використання та забезпечення необхідної кількості й асортименту основних фондів.

Особливу увагу слід приділяти таким аспектам, як надійність і якість продукції, технічне забезпечення виробництва, що значною мірою залежить від стану основних фондів підприємства та ефективності їх експлуатації. Для досягнення цих цілей необхідно здійснити ретельну оцінку стану основних фондів. Комплексний аналіз кожної складової дозволяє визначити напрями для підвищення ефективності використання основних фондів, застосовуючи методи, які сприятимуть зниженню виробничих витрат та підвищенню загальної результативності роботи підприємства.

Головна особливість будь-якого підприємства полягає у наявності власного майна, що перебуває в економічному чи оперативному управлінні. Ці активи забезпечують умови для ефективного ведення бізнесу, економічної незалежності та стабільної роботи підприємства. Жодне підприємство, незалежно від його розміру чи форми власності, не може функціонувати без основних засобів.

Основні засоби є однією з найважливіших складових матеріальних цінностей компаній, які виконують функції господарюючих суб'єктів. Це фізичні активи, що беруть участь у постійних виробничих циклах як засоби праці як у сфері матеріального, так і нематеріального виробництва. Їх довготривале використання призводить до поступової втрати початкової вартості, що вимагає періодичної оцінки та модернізації.

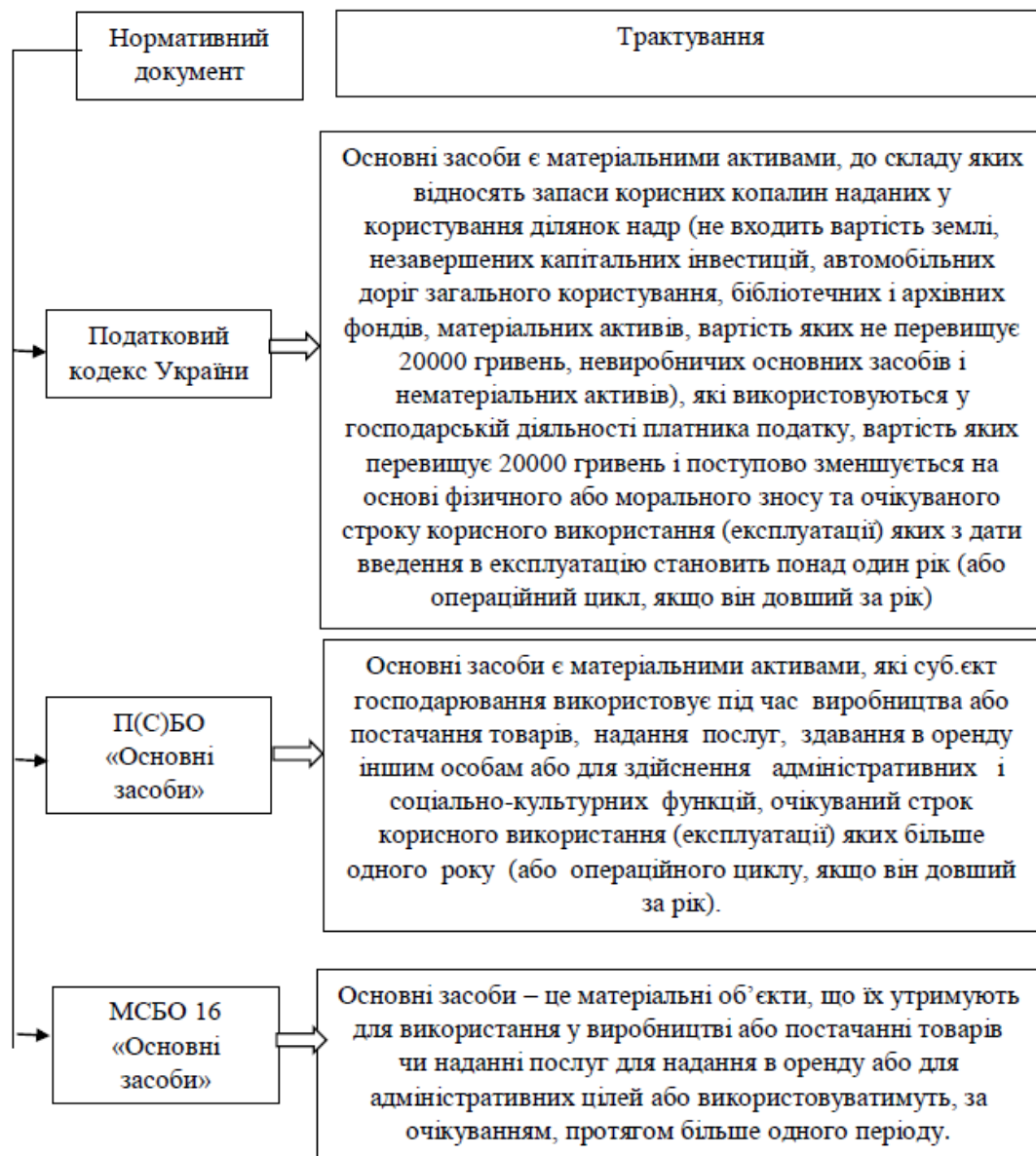

Рисунок - 1.1 Визначення сутності «основні засоби» у законодавчих актах України

Згідно з ПСБО № 7 «Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, виконання робіт і надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [40].

На рисунку 1.1. можемо побачити визначення сутності категорії «основні засоби» у законодавчих актах України.

Основні фонди являють собою засоби праці, які активно залучаються до виробничого процесу протягом тривалого періоду (понад 365 днів) і охоплюють численні виробничі цикли. Вони не втрачають своєї матеріальної форми, поступово передаючи частину власної вартості на новостворену продукцію. Цей процес фінансово забезпечується амортизацією. Основні засоби виступають важливим елементом майна, що забезпечує діяльність економічних суб'єктів [6].

В сучасній вітчизняній науці існує різна думка, щодо трактування категорії «основні фонди». У своїй роботі нами досліджено та систематизовано дане визначення, а результати занесені у таблицю 1.1.

Таблиця 1.1 – Наукові погляди на категорію «основні фонди»

Автор	Наукові погляди на категорії «основні фонди»
Бабич В.	«Основні засоби є сукупністю засобів праці, що здійснюють функціонування у сфері матеріального виробництва, їх натуральна форма є незмінною протягом значного проміжку часу, а також вони частинами переносять свою вартість на створений продукт по мірі їх зносу» [4].
Бондар О.	«Основні засоби – це сукупність матеріальних активів у формі засобів праці, які багаторазово приймають участь у процесі виробничо-комерційної діяльності, а їх вартість переноситься на продукцію частинами» [5]
Бутинець Т.А.	«Основні засоби є матеріальними активи, які утримуються підприємством для використання їх у виробничій діяльності або для здійснення постачання товарів, надання послуг, надання в оренду іншим суб'єктам, а також для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій. або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим. Корисний термін використання основних засобів має складати більше одного року» [6]
Домбровська М.Р.	«Основні засоби виступають частиною постійного виробничого капіталу підприємства, яка має форму засобів праці, а також поступового переносить свою вартість на вироблену продукцію або послуги» [16].

Мордвінцева Т.В.	«Основними засобами виступають матеріальні активи, які можуть бути придатні до використання суб'єктом господарювання будь-якої форми власності та напрямку діяльності, при цьому відбувається часткова втрата їх вартості, шляхом перенесення її на створений продукт. Термін використання яких складає більше 1 року (або операційного циклу)» [34].
Сегеда С.А.	«Основні виробничі засоби є частиною постійного виробничого капіталу, що виступає у вигляді засобів праці та протягом великої кількості виробничих циклів мають тенденцію до зношування, при цьому їх натуральна форма при цьому не змінюється, а їх вартість частинами переноситься на виготовлену продукцію або послуги» [44]

Таким чином, можна зробити висновок, що всі визначення основних засобів умовно поділяються на два підходи. Один підхід передбачає, що основні засоби є засобами праці, які підприємства використовують у виробничих процесах протягом тривалого часу. Інша група науковців акцентує увагу на тому, що основні засоби — це виключно матеріальні активи, задіяні лише у виробництві, не враховуючи їх впливу на інші аспекти діяльності. Це є помилковим, оскільки основні засоби відіграють ключову роль у всіх сферах господарської діяльності підприємства.

Усі досліджені джерела сходяться на тому, що основні засоби використовуються протягом тривалого періоду часу – більше одного року або одного операційного циклу [27].

Підсумовуючи викладене, вважаємо за необхідне надати уточнення категорії «основні фонди» які варто трактувати як: засоби праці багаторазового використання у виробничо-господарській діяльності підприємства, які поступово переносять свою вартість на вироблену продукцію.

З метою проведення аналізу основні засобів їх класифікація відбувається за критеріями наведеними на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 – Класифікація основних засобів

Основні засоби, що залучаються до виробничого процесу, класифікують за їх роллю в цьому процесі. Одні з них безпосередньо забезпечують вплив на виробництво, виступаючи як засоби праці, що трансформують оборотні засоби у готову продукцію. Ці засоби називають активною частиною основних засобів. До них належать робочі машини, обладнання, транспортні засоби, вимірювальні та регулюючі прилади, комп'ютерна техніка та лабораторне устаткування.

Інша категорія основних засобів включає ті, що безпосередньо не беруть участі у виробництві, але є важливими для його здійснення. Їх відсутність

унеможлиблює функціонування виробничого процесу. Це, наприклад, будівлі й споруди, які складають пасивну частину основних засобів. Підвищення частки активної частини основних засобів свідчить про прогресивність їх структури та покращення технічного рівня підприємства [28].

Роль основних засобів у функціонуванні підприємства є ключовою, оскільки вони впливають на всі аспекти його роботи: виробничі процеси, постачання, технологічні інновації, амортизаційні та облікові процеси, а також на кредитування і матеріальне забезпечення.

Ефективність підприємства безпосередньо залежить від розвитку основних засобів, їх модернізації, інвестування у нові технології, проведення капітального та поточного ремонту. Основні засоби є незамінним компонентом у будь-якій бізнес-ініціативі, оскільки саме вони визначають ресурсну базу для реалізації підприємницької ідеї. Вони мають стратегічну цінність, адже їх значення полягає не лише у фізичній вартості, а й у потенціалі підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку підприємства [22].

У сучасних умовах основні засоби слугують каталізатором економічного зростання. Їх оновлення, інвестування у технології та інновації сприяє підвищенню продуктивності праці, зниженню витрат та досягненню загального економічного прогресу.

До складу основних засобів належать:

- завершені пристрої разом із допоміжними приладами та застосунками;
- окремі конструкції, які виконують самостійні функції у виробничому процесі;
- комплекси елементів, об'єднаних конструктивно, з єдиною основою для інтеграції контрольно-вимірювальних приладів, управління та обслуговування;
- інші активи, які можуть бути віднесені до основних засобів за критеріями використання, контролю та амортизації [8].

Якщо певний елемент основних засобів є частиною іншого, але має відмінний термін експлуатації, то для цілей обліку кожен із них розглядається як окремий об'єкт.

Основні засоби зазвичай поділяються на дві функціонально різні категорії: виробничі та невиробничі. До матеріальних активів, які не включаються до складу основних засобів [8], належать:

- предмети з терміном використання менш ніж один рік, незалежно від їхньої вартості;
- предмети, вартість яких не перевищує 500 гривень за одиницю, незалежно від тривалості їх експлуатації [8].

Протягом тривалого періоду використання основні засоби активно залучаються у виробничий процес, зберігаючи свою матеріальну форму. У процесі експлуатації їх вартість поступово переноситься на вироблену продукцію. Основні засоби регулярно оновлюються за рахунок капітальних інвестицій. До цієї категорії входять машини, обладнання, будівлі, інженерні споруди, транспортні засоби тощо.

Невиробничі основні засоби – це ресурси, які не беруть безпосередньої участі у виробничому процесі, але забезпечують його функціонування. До них належать житлові будівлі, об'єкти соціальної та культурної інфраструктури, які не використовуються у комерційній діяльності, але перебувають на балансі підприємства.

Виробничі основні засоби суттєво відрізняються від невиробничих, оскільки вони беруть участь у технологічних процесах або забезпечують їх інфраструктурну підтримку. Це дає можливість списувати їхню вартість на собівартість продукції, товарів чи інших результатів діяльності підприємства. Амортизація таких засобів стає природним джерелом фінансування для створення нових активів. Натомість невиробничі основні фонди фінансуються з прибутку підприємства, що може зменшувати ресурси для досягнення інших виробничих цілей та переносити створену додану вартість із сфери виробництва до сфери споживання.

Основні засоби є складовою частиною необоротних активів. Необоротні активи – це ресурси підприємства, які призначені для тривалого використання та не є предметом регулярних операцій купівлі-продажу. Вони суттєво відрізняються від оборотних активів, залишаючись на балансі компанії протягом тривалого часу. Схематично види основних фондів можна побачити на рисунку 1.3.

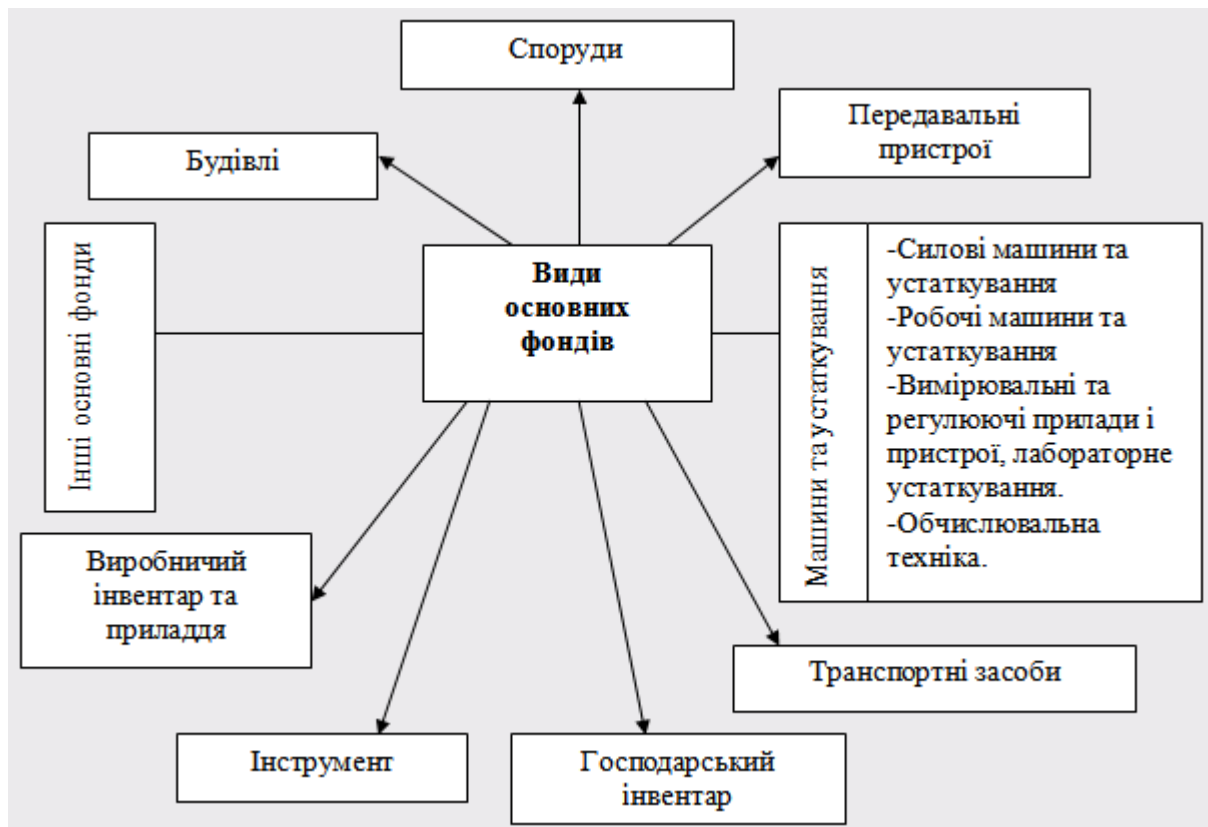

Рисунок 1.3 – Види основних фондів

Групи основних фондів та мінімально допустимі строки корисного використання можна побачити на рисунку 1.4.

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 – земельні ділянки	–
група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 – будівлі,	20
споруди,	15
передавальні пристрої	10
група 4 – машини та обладнання	5
з них:	
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 гривень	2
група 5 – транспортні засоби	5
група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 – тварини	6
група 8 – багаторічні насадження	10
група 9 – інші основні засоби	12
група 10 – бібліотечні фонди	–
група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	–
група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 – природні ресурси	–
група 14 – інвентарна тара	6
група 15 – предмети прокату	5
група 16 – довгострокові біологічні активи	7

Рисунок 1.4 – Групи основних фондів та мінімально допустимі строки корисного використання

В процесі експлуатації основних фондів, їх аналізу варто приділяти увагу питанням зносу основних засобів, його видам та формам усунення. Адже специфіка цукрових заводів є такою, що будівлі, обладнання є документально повністю зношеним, але фізично ще експлуатується і після нескладного, некапіталомісткого та нетрудомісткого відновлення успішно функціонує. Види зносу основних засобів, та форми його усунення представлені на рисунку 1.5.

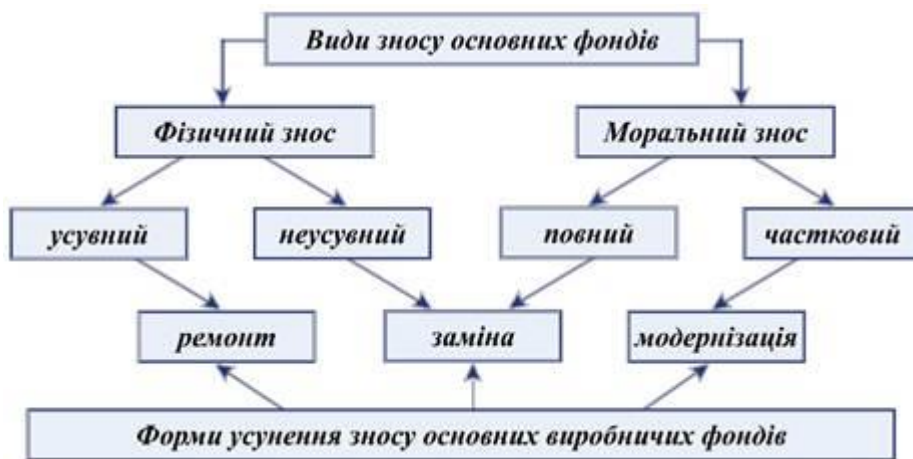

Рисунок 1.5 – Види зносу основних фондів та форми їх усунення

Аналіз основних засобів спрямований на оцінку забезпеченості підприємства цими активами, ефективність їх використання та пошук можливостей для підвищення продуктивності.

Основні завдання аналізу:

- Оцінка обсягу, динаміки та структури основних засобів.
- Визначення технічного стану основних засобів, швидкості та способів їх оновлення.

- Оцінка ефективності використання основних засобів.
- Виявлення внутрішніх резервів для підвищення продуктивності.

Джерела інформації для проведення аналізу є:

1. Планові дані: бізнес-план, план технічного розвитку підприємства.
2. Первинна документація: акти приймання-передачі, списання, ремонту чи модернізації основних засобів, інвентарні картки обліку.
3. Облікові дані: інформація рахунків обліку 10 «Основні засоби», 13 «Знос необоротних активів», 15 «Капітальні інвестиції».
4. Регістри обліку: журнали та відомості бухгалтерського обліку.
5. Фінансова звітність: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про власний капітал, примітки до фінансової звітності.

6. Статистичні звіти: форми щодо структури підприємства, звіти про рух основних засобів, введення нових потужностей.

7. Додаткові джерела: результати аналітичних досліджень, дані про переоцінку, проектно-кошторисна документація.

Ці заходи дозволяють підприємству краще управляти своїми основними засобами, оптимізувати їх використання та підвищити економічну ефективність.

1.2. Класифікація основних фондів підприємства

Класифікація основних засобів ґрунтується на кількох ключових ознаках: функціональному призначенні, галузевій належності, рівні використання, матеріально-натуральному складі, напрямку діяльності та впливі на виробничий процес.

Найбільш поширеною і базовою ознакою для класифікації є їх функціональне призначення. Відповідно до цього критерію основні засоби поділяються на:

- Виробничі основні засоби — це активи, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його виконанню. Серед них можна виділити такі елементи, як будівлі, споруди, силове та робоче обладнання, машини. Ці засоби функціонують у сфері матеріального виробництва, забезпечуючи безперебійний хід виробничих процесів.

- Невиробничі основні засоби — це активи, які не беруть прямої чи опосередкованої участі у виробництві. Їх основною метою є задоволення культурно-побутових або комунальних потреб працівників. До цієї категорії належать будівлі та обладнання, що використовуються в невинробничій сфері, наприклад, у соціальних або культурних установах [8].

Класифікація основних засобів за галузевою ознакою передбачає їх поділ залежно від сфери застосування. Це можуть бути основні засоби, які

функціонують у будівництві, сільському господарстві, транспорті, громадському харчуванні, торгівлі, лісовому господарстві та інших секторах матеріального виробництва. Вони також можуть використовуватися у сферах охорони здоров'я, житлово-комунального господарства, соціального забезпечення, фізичної культури, освіти, науки, наукового обслуговування, а також у діяльності громадських організацій [8, 9].

Податкове законодавство України наразі виділяє 16 груп основних засобів і інших необоротних активів, які класифіковано в Податковому кодексі України.

Ще однією важливою ознакою класифікації основних засобів є їх вплив на виробничий процес. Відповідно до цього критерію, основні засоби поділяються на активну та пасивну частини:

Активна частина включає ті засоби праці, які безпосередньо впливають на оборотні засоби, трансформуючи їх у готовий продукт. Сюди належать робочі машини, обладнання, транспорт, вимірювальні та регулювальні прилади, обчислювальна техніка та лабораторне устаткування.

Пасивна частина не бере безпосередньої участі у виробничому процесі, проте створює необхідні умови для його реалізації. До цієї частини належать будівлі та споруди [15].

На основі аналізу наукових поглядів ми пропонуємо уточнене визначення поняття «основні засоби». Основні засоби – це матеріальні активи, що придатні для використання в господарській діяльності підприємства, установи чи організації. Вони поступово втрачають свою вартість, передаючи її на новостворений продукт, а очікуваний термін їх корисного використання перевищує один рік або тривалість операційного циклу, якщо він більший за рік.

У сучасній економічній літературі відсутнє однозначне визначення поняття «відтворення основних засобів», що ускладнює як розуміння цього процесу, так і об'єктивну оцінку технічного стану основних засобів [7]. І.М. Пономаренко трактує відтворення основних засобів як безперервний процес їх

оновлення, що забезпечується шляхом придбання нових активів, реконструкції наявних, технічного переозброєння, модернізації та проведення капітального ремонту. Головна мета такого процесу полягає у поступовому відшкодуванні зношеної частини основних засобів, збільшенні виробничих потужностей, забезпеченні підприємства необхідними основними засобами відповідно до його виробничої програми та підтриманні їх у належному технічному стані [42].

Ю.В. Яшан розглядає відновлення основних засобів як безперервний процес, що включає придбання нових активів, реконструкцію, модернізацію, капітальний ремонт існуючих засобів та технічне переозброєння підприємства. Основна мета цього процесу — компенсувати зношену частину основних засобів, збільшити їх кількість, потужність і забезпечити підприємство всіма необхідними видами основних засобів [56].

С.І. Гуменюк зазначає, що процес відтворення основних засобів обумовлений двома групами факторів. До першої групи відносяться ендогенні фактори, які залежать від самого підприємства. Це обсяг нарахованої амортизації, відповідність амортизаційних відрахувань потребам підприємства, конкурентна стратегія, ефективність та доцільність використання амортизаційних коштів. Друга група складається з екзогенних факторів, таких як вплив уряду, економічної ситуації, суспільних процесів та технологічного розвитку. Ці фактори знаходяться під контролем державних органів управління [12].

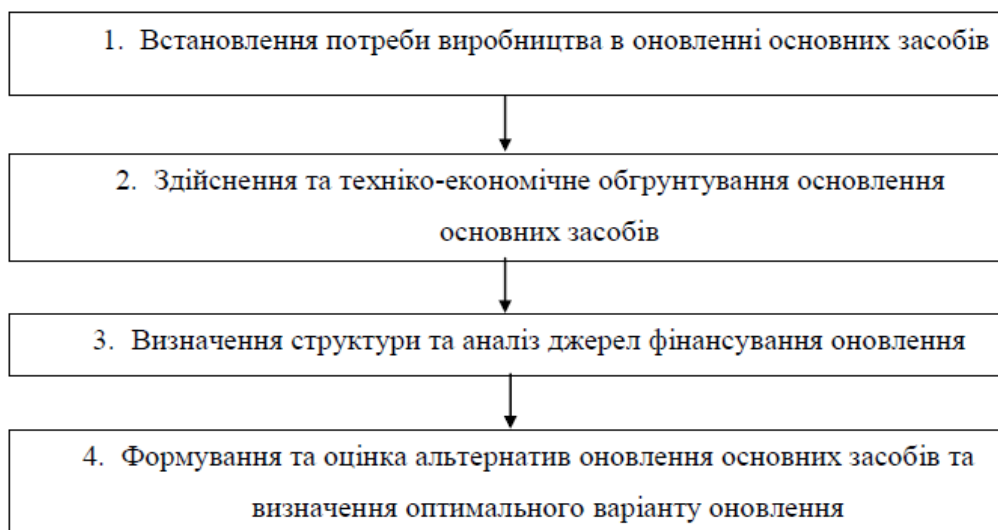

Рисунок 1.6 – Етапи відновлення основних засобів підприємства

Відновлення основних засобів суб'єкта господарювання можливо здійснювати різними способами. Основні форми та види можливого оновлення основних засобів представлено [рисунком 1.7](#).

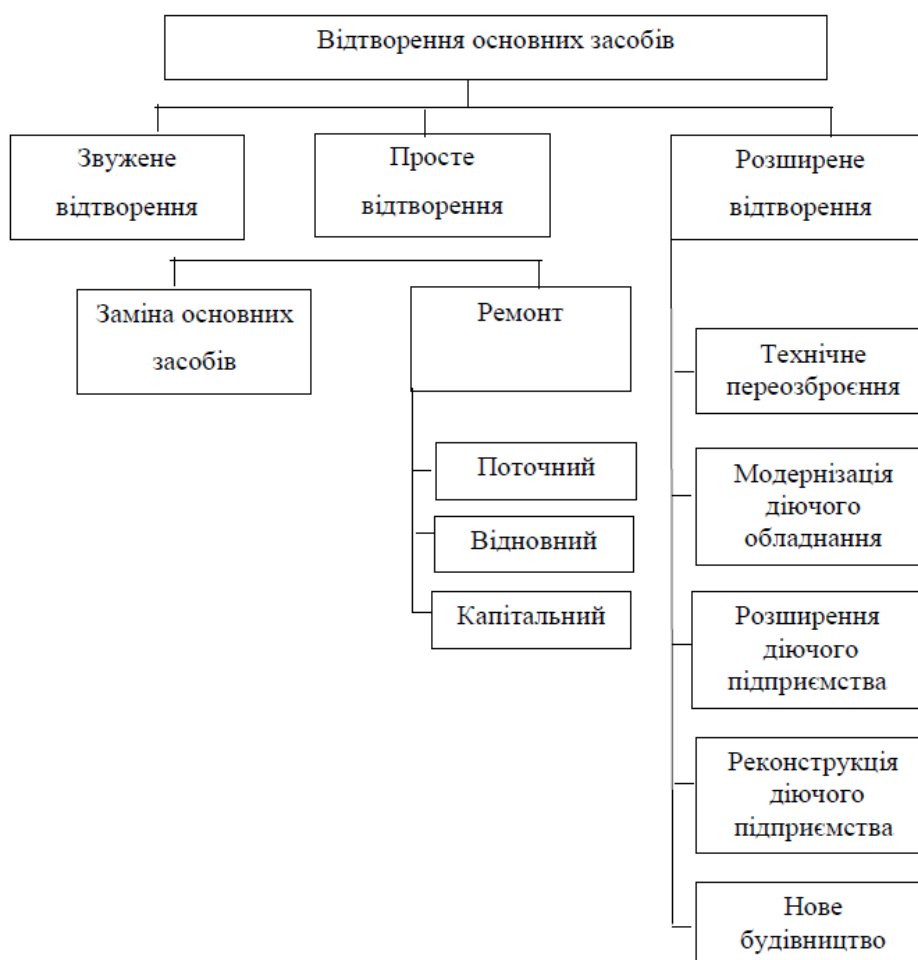

Рисунок 1.7 – Типи та форми відтворення основних засобів

На думку Гуменюк С.І.: «в ринкових умовах функціонування суб'єктів господарювання пропонується видокремити три головні форми відтворення основних засобів:

1) забезпечення підтримання основних засобів в придатному до експлуатації стані, при цьому їх первісна вартість не змінюється, наприклад, шляхом створення на підприємстві фонду ремонтних робіт;

2) здійснення реновації основних засобів шляхом заміни фізично та морально зношеного обладнання на сучасне, яке має покращені технічні характеристики. Даний вид відтворення фінансується переважно за рахунок амортизаційних відрахувань та коштів, що отримані від релізації виведених із експлуатації основних засобів;

3) здійснення розширеного відтворення основних засобів на вже діючій та новій технічній основі, зокрема шляхом переоснащення та модернізації виробництва. Фінансування в цьому випадку здійснюється за рахунок прибутку підприємства та частково за рахунок амортизаційних відрахувань, але досить часто виникає необхідність у позикових коштах у виді банківського кредиту або лізингу та у додатково залучених коштах, які утворюються за рахунок збільшення зареєстрованого капіталу, додаткової капіталізації тощо» [12].

1.3. Методичні основи оцінки ефективності використання основних фондів

Для забезпечення сталого економічного розвитку потрібні сучасні підходи до управління основними засобами. Стан цих засобів та ефективність їх використання безпосередньо впливають на конкурентоспроможність підприємства на ринку, а також визначають його можливості у виробничій

діяльності. Основні засоби, які складають значну частину активів підприємства, відіграють ключову роль у забезпеченні успішного функціонування господарюючого суб'єкта.

Здійснення політики, орієнтованої на модернізацію та збільшення обсягів основних засобів, сприяє зростанню рівня механізації виробничих процесів та підвищенню продуктивності праці персоналу. Оновлення та розвиток цієї категорії активів стають невід'ємною складовою забезпечення довгострокової стабільності та конкурентних переваг підприємства.

Недоліки організаційно-методичних основ аналізу стану та ефективності використання основних засобів часто пояснюються недостатнім усвідомленням важливості аналітичного забезпечення у процесі прийняття управлінських рішень, а також небажанням нести додаткові витрати на залучення висококваліфікованих фахівців для проведення складних, але необхідних досліджень. Проте, ми впевнені, що економічна вигода від рішень, прийнятих на основі систематизованих і науково обґрунтованих даних, значно перевищує витрати на оплату праці відповідних спеціалістів [15].

Під час аналізу стану та ефективності використання основних засобів слід враховувати такі аспекти:

- Тривалий термін корисного використання основних виробничих засобів, який визначається періодом їх експлуатації. У зв'язку з цим витрати на придбання та використання цих засобів необхідно розподіляти на встановлений часовий проміжок. Водночас потрібно враховувати, що з кожним наступним роком їхня ефективність поступово знижується.

- Як правило, повне оновлення основних засобів на момент їх повного зносу здійснюється не завжди. Це може супроводжуватися додатковими витратами на проведення поточних ремонтів, які збільшують загальні витрати підприємства та впливають на ключові фінансові показники.

- Оцінка ефективності використання основних засобів залежить від їх функціонального призначення, типу, а також їхнього впливу на виробничий процес чи забезпечення його виконання.

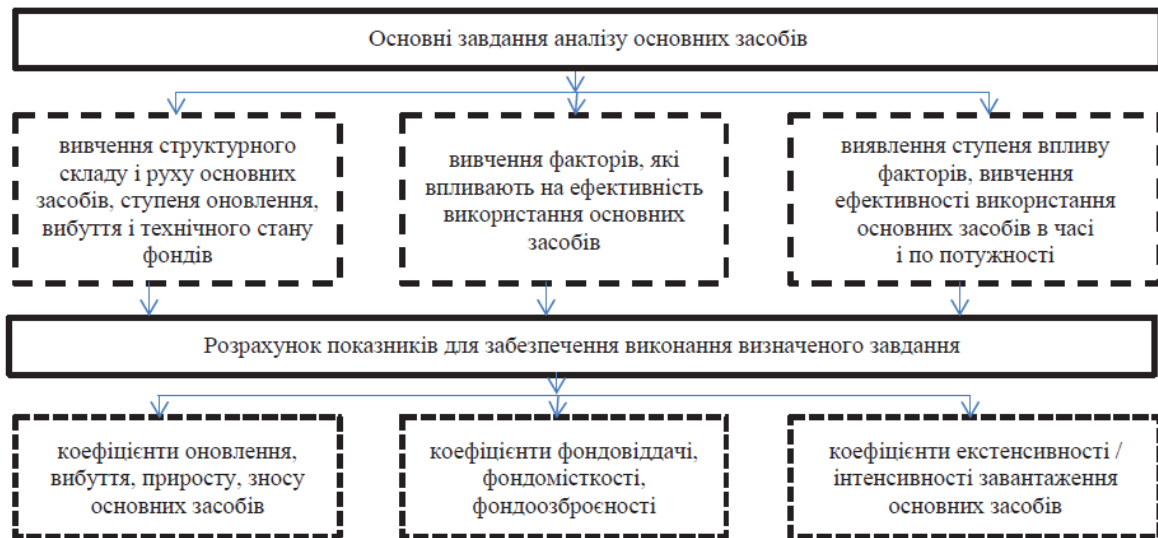

Рисунок 1.8 – Основні завдання аналізу основних засобів

Ці фактори є важливими для побудови ефективної системи аналізу та управління основними засобами підприємства.

Основні завдання аналізу основних засобів підприємства представлені на рис. 1.8.

Аналізу основних засобів проходять через етапи представлені на рисунку 1.9.

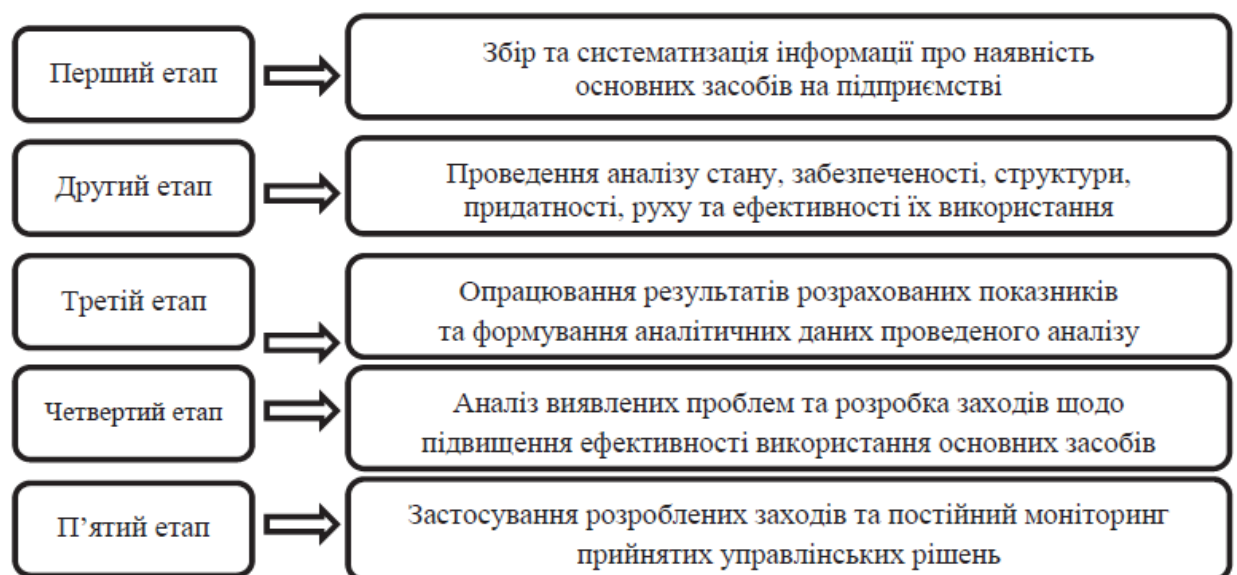

Рисунок 1.9 - Етапи аналізу основних засобів

Під час аналізу динаміки, складу та структури основних засобів слід виконувати такі дії:

- обчислювати середньорічну вартість основних засобів та аналізувати її зміну за кілька звітних періодів;
- вивчати чинники, що впливають на збільшення вартості основних засобів, зокрема модернізацію та переоцінку;
- порівнювати темпи зміни вартості основних засобів із динамікою зростання обсягів виробництва чи вартістю готової продукції у фізичних показниках [18].

Під час дослідження структури основних засобів та її змін у динаміці важливо враховувати, що структура визначається питомою вагою різних груп основних засобів у їх загальній вартості. У виробничій сфері найбільшу частку займають машини й обладнання, будівлі та споруди, а також транспортні засоби, які забезпечують і підтримують виробничий процес.

Аналізуючи динаміку основних засобів, необхідно досліджувати обсяги, закономірності й ефективність використання капіталовкладень, а також розраховувати абсолютні та відносні показники змін у вартості основних засобів.

Для оцінки стану та руху основних засобів слід приділяти увагу коефіцієнтам оновлення, вибуття, зносу й придатності. Це дозволить своєчасно модернізувати та оновлювати активи, виводячи з експлуатації ті, що зазнали значного зносу або морально застаріли, і не забезпечують належної ефективності.

Крім того, бухгалтер підприємства щомісяця нараховує знос об'єктів і відображає накопичену амортизацію у фінансовій звітності, зменшуючи первісну вартість необоротних активів. Це формує показник залишкової вартості основних засобів [16].

Дослідники, які детально вивчають прикладні аспекти економічного аналізу, зазначають, що на більшості вітчизняних промислових підприємств організація аналітичної роботи перебуває у критичному стані. Серед основних проблем виділяють: недостовірність інформаційного забезпечення економічного аналізу; нерегулярність проведення аналітичних досліджень; низьку кваліфікацію аналітичних працівників; недостатність методичних матеріалів та обмежене використання сучасних інформаційних технологій; нехтування новими напрямками та об'єктами аналізу, що значно знижує його ефективність.

Таким чином, під обліково-аналітичним забезпеченням управління основними засобами варто розуміти інтеграцію інформаційних потоків, що генеруються бухгалтерським обліком і економічним аналізом, для формування релевантних даних, необхідних для ухвалення ефективних управлінських рішень. Це забезпечує раціональне використання виробничого потенціалу підприємства.

Для створення дієвої системи обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства необхідно вирішити такі завдання:

- забезпечити повноту та своєчасність відображення в обліковій системі операцій із формування, використання та оновлення основних засобів;
- визначити набір аналітичних показників для оцінки стану, інтенсивності та ефективності експлуатації основних засобів;
- розробити механізм систематизації й узагальнення даних бухгалтерського обліку, а також їх трансформації в аналітичну інформацію для управлінських потреб;
- впровадити заходи, спрямовані на підвищення ефективності використання основних засобів, та встановити порядок контролю за їх виконанням [24].

Для створення дієвої системи обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємства важливо чітко визначити

порядок збору, узагальнення та надання менеджменту інформації про діяльність підприємства. Це дозволяє ефективно підготувати та обґрунтувати управлінські рішення [24].

Базою для інформаційного забезпечення управління основними засобами є дані бухгалтерського обліку. На їх основі проводиться аналіз стану та ефективності використання засобів виробництва. Бухгалтерський облік є фундаментом для формування інформаційного середовища, яке забезпечує виконання всіх функцій управління. Ці дані представлені у вигляді звітної інформації, а також через аналітичні та синтетичні рахунки, що акумулюють інформацію про основні засоби підприємства [24].

Ключовою функцією управління підприємством є економічний аналіз, який дозволяє осмислювати господарську інформацію, розробляти та обґрунтовувати рішення. За допомогою цього інструмента бухгалтерські дані трансформуються в аналітичні. У процесі аналізу стану та ефективності використання основних засобів застосовуються різноманітні методичні прийоми, серед яких найбільш інформативним є коефіцієнтний аналіз. Цей метод дозволяє оцінити різні аспекти формування, використання та оновлення основних засобів.

Розрахунок системи аналітичних показників дає можливість:

1. Оцінити забезпеченість підприємства основними засобами за типами обладнання, місцями їх експлуатації та рівнем відповідності плановим потребам; виявити резерви оптимізації їх структури.

2. Аналізувати зміни у складі та структурі основних засобів внаслідок придбання, створення, реалізації, ліквідації та оновлення; оцінювати їх технічний стан.

3. Визначати рівень інтенсивності використання засобів виробництва та шукати резерви для підвищення їхньої ефективності.

4. Оцінювати використання виробничих потужностей підприємства та його вплив на фінансово-господарські результати.

5. Визначати рівень завантаження обладнання, оцінювати його участь у виробничих процесах та ефективність використання часу роботи.

Ці заходи сприяють оптимізації управління основними засобами та підвищенню загальної ефективності підприємства.

Основою для проведення аналітичних розрахунків виступає надійне обліково-інформаційне забезпечення, яке формується шляхом систематизації та наукового опрацювання даних про господарську діяльність підприємства. На думку науковців, ключову роль в інформаційному забезпеченні економічного аналізу відіграє бухгалтерський облік. Приблизно 70% економічної інформації, необхідної для аналізу, створюється саме обліковою системою підприємства.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ОЛЕКСАНДРІЙСЬКИЙ ЦУКРОВИЙ ЗАВОД»

2.1. Загальна організаційно-економічна оцінка ТОВ «Олександрійський цукровий завод»

До провідних заводів України, які займаються виробництвом цукру-піску з цукрових буряків, належить ТОВ «Олександрійський цукровий завод», розташований на території Приютівської громади.

Підприємство працює безперервно з 1961 року, коли його ввели в експлуатацію з проектною потужністю переробки 2 500 тонн буряків на добу. Цього року завод також продовжив свою діяльність [38].

2020 рік став складним для цукрової галузі через посуху: скоротилося виробництво цукру, а ціни на продукцію зросли. Проте Олександрійський завод розпочав переробку цукрових буряків із плановою потужністю 3 600 тонн на добу. Сировину доставляють із різних районів Кіровоградщини:

Петрівського, Новоукраїнського, Онуфріївського, Знам'янського та Світловодського.

На підприємстві працюють близько 600 осіб, майже половина з яких була працевлаштована за сприяння Олександрійського міськрайонного центру зайнятості [38].

Керівництво заводу систематично модернізує обладнання, вдосконалює технології, створює належні умови праці для працівників, забезпечує своєчасну виплату заробітної плати та надає соціальні гарантії.

ТОВ активно співпрацює з Олександрійським центром зайнятості у питаннях підбору персоналу та підвищення кваліфікації працівників. Підприємство вже неодноразово організовувало стажування безробітних на робочих місцях. Такий формат дозволяє роботодавцям оцінити професійні навички кандидатів і їх здатність освоювати нові технології, а безробітним — ознайомитися з виробничими процесами, умовами праці та інтегруватися в трудовий колектив. Здобуті знання допомагають успішно працевлаштуватися.

Аналізуючи всю цукрову галузь в Україні можна сказати, що у 2023 році, за даними Національної асоціації виробників цукру України, площа посівів цукрових буряків прогнозується в межах 220-230 тисяч гектарів. Для порівняння, за інформацією Міністерства аграрної політики України, у 2022 році ця площа становила 181,4 тисячі гектарів, тоді як у 2021 році – 226 тисяч гектарів. Воєнні дії в таких областях, як Київська, Харківська, Житомирська та Чернігівська, призвели до значних труднощів, через що місцеві аграрії не змогли взяти участь у посівній кампанії та виробництві цукру [3].

У 2022 році в Україні працювало 23 цукрових заводи, що на 30% менше, ніж у попередньому році. Завдяки високій врожайності – 50 тонн з гектара, порівняно з 48 тоннами у довоєнні роки, підприємства мали достатньо сировини для переробки. У новому сезоні до роботи долучаться ще шість заводів, однак підприємства Харківщини залишаються недієздатними через заміновані поля. Очікується, що загалом працюватиме 29 заводів.

Серед позитивних змін у цукровій галузі можна відмітити— залучення нових фермерів до вирощування цукрових буряків. Висока ліквідність цієї культури стала перевагою на тлі проблем із реалізацією інших зернових. Цукрові заводи забезпечують виробників насінням, добривами та технікою, що знижує витрати фермерів [3].

Незважаючи на вчасний початок посівної кампанії, галузь зіткнулася з проблемами: дефіцитом палива, насіння, добрив, засобів захисту рослин, а також труднощами з доступом до природного газу та інших ресурсів для роботи заводів. Сезон цукроваріння стартував наприкінці серпня, і лише три заводи завершили його в січні 2023 року.

У 2022 році Україна виробила 1,33 мільйона тонн цукру, що лише на 120 тисяч тонн менше довоєнного показника (1,45 мільйона тонн). Скорочення не вплинуло на ринок завдяки значним перехідним запасам (491 тисяча тонн). Внутрішнє споживання цукру знизилося до 1 мільйона тонн через скорочення населення та втрату підприємств харчової промисловості в зоні бойових дій [3].

З червня 2022 року Україна відновила експорт цукру. З вересня 2022 по березень 2023 року експорт зріс до 265 тисяч тонн, що у 4,8 разу більше, ніж у попередньому сезоні. Завдяки угоді з ЄС цукор постачався без тарифних квот, оскільки Європа зіткнулася з посухою та високими цінами на енергоресурси. Логістичні труднощі через блокування морських портів частково вирішено завдяки відкриттю нових транспортних маршрутів.

Протягом 2016–2020 років обсяги виробництва цукру в Україні скоротилися майже вдвічі, і станом на 2020 рік становили лише 1,02 млн тонн. Така ситуація пояснюється низькою рентабельністю вирощування цукрових буряків і високою собівартістю виготовлення цукру. Як наслідок, знизилися обсяги побічної продукції — меляси та жому, що є важливими компонентами для подальшої переробки.

Вирішення кризової ситуації у цукровій галузі можливе через створення додаткових виробництв на базі цукрових заводів, які орієнтуватимуться на

отримання альтернативних джерел енергії, таких як біогаз. У 2020 році споживання природного газу в Україні перевищило 29,8 млрд м³ при власному видобутку 19,8 млрд м³ і обсягах імпорту 9,3 млрд м³ (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 - Потенційний обсяг виробництва біогазу з побічної сировини цукрових заводів

Сировина	Обсяг сировини (рівень 2020 р.), тис т	Потенційний обсяг виробництва біогазу, млн м³	У перерахунку на біометан, млн м³
Меляса (патока), отримана під час екстракції або рафінування цукру (крім тростинної)	268,0	168,84	101,3
Жом буряковий, багаса (жом тростини цукрової), інші відходи цукрового виробництва (включаючи дефекаційний осад)	3650,6	620,6	372,4
Всього, млн м³	X	789,44	473,7

З огляду на значний потенціал аграрного сектору країни та негативний зовнішньоторговельний баланс, ситуацію можна покращити завдяки впровадженню технологій з виробництва біогазу з агропромислових відходів. Одними з провідних виробників такого біогазу можуть стати цукрові заводи, які реструктуризували свої виробничі процеси.

У 2020 році в Україні діяли біогазові станції різної спеціалізації, класифіковані за типом сировини:

- 28 станцій працюють на аграрній сировині;
- 27 станцій використовують полігони твердих побутових відходів;
- 9 станцій виробляють біогаз через анаеробну очистку промислових стічних вод, ще одна станція використовує осади господарсько-побутових стічних вод;
- 3 станції спеціалізуються на отриманні генераторного газу, класифікованого як біогаз.

Загальна електрична потужність когенераційних установок на біогазі в Україні становила близько 105 МВт, із яких 103,364 МВт працювали за "зеленим" тарифом. У 2020 році виробництво електроенергії біогазовими

станціями, що отримують "зелений" тариф, досягло приблизно 471,5 млн кВт·год [3].

Також у 2020 році Регіональна газова компанія (РГК) та Біоенергетична асоціація України (БАУ) підписали меморандум про співпрацю, спрямовану на підготовку газорозподільної інфраструктури до транспортування біометану та впровадження його виробництва. У рамках партнерства було визначено такі напрями співпраці:

- модернізація технологій виробництва, транспортування та використання біометану;
- створення умов для розвитку внутрішнього ринку біометанових технологій;
- адаптація законодавства для сприяння розвитку сектору;
- реалізація пілотних проєктів для впровадження установок з виробництва біометану;
- оновлення стратегій енергетичного та кліматичного розвитку для інтеграції з європейськими ринками;
- розробка проєктів з експорту біометану

Біогаз, основним компонентом якого є 60% метану та близько 40% вуглекислого газу, здебільшого використовується для виробництва електроенергії, що реалізується за "зеленим" тарифом. Проте зменшення цін на електроенергію з відновлюваних джерел робить цей спосіб менш вигідним. Частина теплової енергії від спалювання біогазу використовується у виробництві цукру та обігріві заводських приміщень, однак значна частина тепла залишається невикористаною.

Україна має близько 40 цукрових заводів, які здатні виробляти продукцію. Пріоритетом є модернізація діючих підприємств, впровадження біоенергетики та альтернативних джерел енергії. Відновлення галузі залежить від стабільності посівних кампаній, погодних умов і військової ситуації.

2.2. Фінансово-економічний аналіз ТОВ «Олександрійський цукровий завод»

Проведемо фінансовий аналіз діяльності ТОВ «Олександрійський цукровий завод» та аналіз результатів його роботи за певний за 2020-2023 роки. Проаналізуємо структуру активів ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020-2023 роки, а результати наших розрахунків занесемо у таблицю 2.2. та 2.3.

Аналізуючи нематеріальні активи ТОВ «Олександрійський цукровий завод» можемо побачити, що у 2020 році загальна сума становила 169 тис. грн, що складало 0,0003% від усіх необоротних активів [38].

Таблиця 2.2 – Аналіз структури активів ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020-2023 роки (тис. грн.)

Стаття	2020 рік		2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Необоротні активи								
Нематеріальні активи	169	0,002	169	0,046	145	0,04	121	0,04
Первісна вартість	169	0,003	177	0,048	178,1	0,05	179,1	0,05
Накопичена амортизація	-	-	8	0,002	33	0,01	58	0,0
Незавершені капітальні інвестиції	14293	3,853	18836	5,171	19328	5,48	23201	6,44
Основні засоби	335790	90,5	323583	88,8	228168	64,7	219091	60,8
Первісна вартість	341092	-	352350	-	271057	-	282463	78,4
знос	5302	-	28767	-	42889	-	63372	17,59
Інші фінансові інвестиції	9029	2,43	634	0,174	634	0,2	-	-

Відстрочені податкові активи	4214	1,13	13665	3,75	12058	3,4	16278	4,54
Інші необоротні активи	7598	2,05	7410	2,04	92103	26,2	100924	28,01
Усього необоротних активів	370925	100	364297	100	352436	100	360249	100

У наступні роки спостерігалось поступове зменшення: у 2021 році – 145 тис. грн (0,0464%), у 2022 – 121 тис. грн (0,041%), а в 2023 – 121 тис. грн (0,04%). Первісна вартість активів зросла з 169 тис. грн у 2020 році до 179 тис. грн у 2023 році, тоді як накопичена амортизація збільшилася з 0 до 58 тис. грн у 2023 році.

Аналізуючи незавершені капітальні інвестиції ТОВ «Олександрійський цукровий завод» спостерігаємо, що у 2020 році обсяг незавершених капітальних інвестицій складав 14 293 тис. грн (3,85%). Цей показник зріс до 23 201 тис. грн (6,44%) у 2023 році.

Проаналізувавши основні засоби спостерігаємо, що у 2020 році обсяг основних засобів становив 335 790 тис. грн, що дорівнювало 90,53% від усіх необоротних активів. У 2023 році цей показник зменшився до 219 091 тис. грн (60,8%). Первісна вартість основних засобів зросла з 341 092 тис. грн у 2020 році до 282 463 тис. грн у 2023 році, але знос також збільшився до 63 372 тис. грн (17,59%).

Аналізуючи інші фінансові інвестиції спостерігаємо, що у 2020 році сума складала 9 029 тис. грн (2,43%). У 2023 році цей показник зник з балансу підприємства. Відстрочені податкові активи у 2020 році обсяг таких активів дорівнював 4 214 тис. грн (1,14%). До 2023 року він зріс до 16 278 тис. грн (4,54%). Інші необоротні активи у 2020 році їх обсяг становив 7 598 тис. грн (2,05%). У 2023 році він зріс до 100 924 тис. грн (28,01%).

Загальний підсумок необоротних активів у 2020 році загальний обсяг необоротних активів становив 370 925 тис. грн. У наступні роки він коливався, досягнувши 360 249 тис. грн у 2023 році.

Отримані нами результати відображають тенденції до перерозподілу активів підприємства, що свідчать про адаптацію до ринкових умов та зміну структури фінансових ресурсів.

Таблиця 2.3 – Аналіз складу та структури пасиву балансу ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки (тис. грн.)

Стаття	2019 рік		2020 рік		2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Власний капітал										
Зареєстрований (пайовий) капітал	10868	9,3	10868	16,3	10868	2090	10867	1,98	10868	60,8
Капітал у дооцінках	183011	156	189429	284	189313	36406	170456	316	221580	123,9
Нерозподілений прибуток (непокритий збуток)	-76944	-65	-133721	-200	-199661	-38396	-235165	-436	-250325	-1400
Усього власний капітал	116935	100	66576	100	520	100	53841	100	17877	100
Довгострокові зобов'язання і забезпечення										
Довгострокові кредити банків	89709	71,8	143686	87,4	84713	91,5	94020	56,6	130633	65,45
Інші довгострокові зобов'язання	35347	28,3	20730	12,7	7828	8,46	72253	43,5	68945	34,55
Усього довгострокові зобов'язання	125056	100	164416	100	92541	100	166273	100	199578	100
Поточні зобов'язання і забезпечення										
Короткострокові кредити банків	-	-	-	-	66412	12,9	-	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:	164538	46,3	153574	41,6	100454	19,6	-	-	-	-
довгостроковими зобов'язаннями	16231	4,58	37547	10,2	23478	4,56	122596	19,9	86501	15,67

товари, роботи, послуги	146267	41,4 4	115448	31,3	75774	14,8	18147 3	29,5	246388	44,7
Розрахункам и з бюджетом	2040	0,6	579	0,16	1202	0,23	2815	0,45	2347	0,42
Розрахунки зі страхування	1369	0,38	-	-	269	0,05	902	0,05	582	0,1
Розрахункам и з оплати праці	5130	1,5	693	0,19	1554	0,3	3384	0,6	2131	0,38
За одержаними авансами	9535	2,68	3183	0,86	137	0,03	27612	4,7	6239	1,13
Поточні забезпечення	3713	1,04	2445	0,7	3673	0,7	4895	0,8	6335	1,14
Інші поточні зобов'язання	17169 4	48,4	209430	56,8	342113	66,5	2714 98	44,1	20123 6	36,47
Усього поточні зобов'язання	35597 9	100	369325	100	514612	100	6151 75	100	55175 9	100
Баланс	597970	100	600317	100	607673	100	7276 07	100	733460	100

Провівши аналіз власного капіталу ТОВ «Олександрійський цукровий завод» спостерігаємо його зростання протягом 2019-2023 років. Але розшифрування цієї показує, що обсяги зареєстрованого (пайового) не змінилися протягом часу і складала 10868,0 тис. грн. Дослідження показали, що ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020-2023 роки працювало збитково. Але у 2023 році обсяг непокритих збитків суттєво зменшився. Це пояснюється тим, що у 2023 році був отриманий гарний врожай цукрового буряка в області, що дало змогу підприємству більш тривалий термін ефективно продовжувати свою діяльність.

Таблиця 2.4 – Аналіз сукупного доходу ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки

Стаття	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
	тис. грн	тис. грн	тис. грн	тис.грн.	тис. грн
Фінансовий результат					

Чистий дохід від реалізації продукції	219784,0	235597,1	323846,2	450027,0	662637,0
Собівартість реалізованої продукції	-235227,0	-248526,0	-386011,1	-446089,1	-575755,0
Валовий прибуток	15443,0	12929,0	62165,0	3938,1	86882,2
Інші операційні доходи	27226,1	19064,0	47254,0	28450,0	34718,0
Адміністративні витрати	-15623,1	-14688,1	-17688,2	-17489,0	-18884,1
Витрати на збут	-7311	-8245,1	-7191,0	-14821	-32111
Інші операційні витрати	-13351,0	-6896,1	-14196,1	-11159,2	-24187
Фінансовий результат від діяльності : прибуток	-24502	-23694	-53976	-11081	46418
Фінансові витрати	51018,0	1	12136,1	21825,1	34750,2
Інші витрати	23496,9	19842,0	18283,1	25684,8	34070
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	5494,0	16283	4326,1	-	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-2474	-59810,1	-64449,6	-58580,3	-14340,3
Чистий фінансовий результат: прибуток	-1412	9451,1	-1607,5	-54360,9	-12536
Сукупний дохід					
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	14129,3	6418,3	-116,8	-	-59146
Інший сукупний дохід до оподаткування	14129,6	6418,9	-116,1	-	59146,1
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим доходом	8792,7	-	-	-	10646,5
Інший сукупний дохід після оподаткування	5337,5	6418,5	-116	-	48500
Сукупний дохід	4275,2	-43941,1	-66172,0	-54360,6	35964,5

Проведемо аналіз окремих компонентів сукупного доходу ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020-2023 роки

Чистий дохід від реалізації продукції

Спостерігається зростання чистого доходу з 2019 до 2023 року:

2020 рік: +7,19% (235597,1 – 219784,0)

2021 рік: +37,45% (323846,2 – 235597,1)

2022 рік: +39,02% (450027,0 – 323846,2)

2023 рік: +47,20% (662637,0 – 450027,0)

Отже, ТОВ «Олександрійський цукровий завод» демонструє стійке збільшення доходу, але якість управління витратами є проблемною.

Аналіз показує, що на ТОВ «Олександрійський цукровий завод» собівартість збільшується швидше за чистий дохід:

2020 рік: +5,65%

2021 рік: +55,35%

2022 рік: +15,57%

2023: +29,12%

Таким чином, зростання собівартості впливає на зниження валового прибутку.

За період дослідження спостерігаються різкі зміни валового прибутку:

2020 рік: -16,3%

2021: +380,6%

2022: -93,67%

2023: +2106,96%

За 2020-2023 роки на ТОВ «Олександрійський цукровий завод» спостерігаються високі витрати значно впливають на стабільність валового прибутку.

Аналізуючи чистий фінансовий результат ТОВ «Олександрійський цукровий завод» бачимо негативний фінансовий результат у більшості років: Лише у 2020 році зафіксовано прибуток у розмірі 9451,1 тис. грн. У 2023 році збитки скоротилися до -12536 тис. грн після великих втрат у 2022 році.

Сукупний дохід ТОВ «Олександрійський цукровий завод» включає фінансовий результат та інші доходи (дооцінка фінансових інструментів, податкові коригування). Інший сукупний дохід до оподаткування демонструє

різкі коливання. Так, у 2020 році: позитивний дохід 6418,9 тис. грн., у 2021 році: негативний дохід -116,1 тис. грн., а у 2023 році: значне покращення 59146,1 тис. грн.

Така ситуація прямо пояснюється сезонністю виробництва і прямою залежністю підприємства від обсягів та якості посіву сировини (цукрових буряків), рівня врожайності культури, температурних умов, вологості під час визрівання культури.

Проаналізуємо інший сукупний дохід після оподаткування, та зауважимо, що значний внесок у загальний сукупний дохід у 2023 році: 48500 тис. грн. Сукупний дохід у 2019 році: 4275,2 тис. грн. (позитивний), у 2020 році: -43941,1 тис. грн. (падіння через зниження фінансових результатів), у 2021 році: -66172,0 тис. грн., у 2022 році: -54360,6 тис. грн., у 2023 році: 35964,5 тис. грн. (покращення за рахунок відновлення доходів).

Отже, ключовими аспектами аналізу сукупного доходу ТОВ «Олександрійський цукровий завод» є:

1. Доходи підприємства зростають (2023 рік демонструє значний приріст чистого доходу), але проблеми з управління витратами негативно впливають на фінансовий результат.

2. Негативний фінансовий результат у 2021–2022 роках спричинений високими витратами на собівартість і операційну діяльність.

3. Позитивна тенденція в 2023 році завдяки зростанню інших сукупних доходів.

Тому, ТОВ «Олександрійський цукровий завод» рекомендується посилити контроль витрат на збут і адміністративні витрати, оптимізувати виробничі процеси для зниження собівартості, залучати інвестиції для модернізації основних засобів, що сприятиме зростанню рентабельності.

Аналіз руху грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки представлений таблицею 2.5.

Таблиця 2.5 – Аналіз руху грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки

Стаття	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
	тис. грн	тис. грн	тис. грн	тис.грн.	тис. грн
Аналіз руху грошових коштів в результаті операційної діяльності					
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	2474,0	59810,1	64449,5	58580,5	14340,5
Коригування на: Амортизацію необоротних активів	21169,4	23784,3	23970,5	29735	31253
збільшення (зменшення) забезпечень	424	1268	1228	1222	1440
збиток (прибуток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій	45524,0	36116,1	10473,0	47449,5	60758,3
Зміна вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю, та дохід (витрати) від первісного визначення	692,0	-	-	-	276
Фінансові витрати	23500	19843	18283	21825	34750
Збільшення (зменшення) оборотних активів	6803,4	11146,8	2922,8	225692,6	5783,6
Збільшення (зменшення) запасів	18026,5	48054,7	9148,7	222692,7	57839
Збільшення (зменшення) дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги.	8203,3	39981,6	2121,6	56673,4	40647
Зменшення (збільшення) іншої поточної дебіторської заборгованості	3020	19219,6	8347,6	22969,7	12191,4

Збільшення (зменшення) поточних зобов'язань	70199,5	36798,5	47348,5	152985,4	41372,6
Збільшення (зменшення) поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги	105761,4	27140,5	39680,9	105675,4	64894,4
Збільшення (зменшення) поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом	1096,4	1501,4	640,3	18946,3	599,3
Збільшення (зменшення) поточної кредитор. заборгованості за розрахунками зі страхування	979	1371,4	269	632,4	320
Збільшення (зменшення) поточн кредиторської забор. за розрахунками з оплати праці	3780	4394	913	1882	1127
Збільшення (зменш) інших поточних зобов'язань	29707	2392	9490	25850	21476
Грошові кошти від опер діяльності	103407,0	26830,5	73204,0	52831,0	126266
Чистий рух коштів від опер діяльності	103407,0	26830,0	73204,0	52831,0	126266
Рух коштів у результаті у результаті інвестиційної діяльності					
Витрати на надання позик	15287	30588		-	-
Інші платежі	8553	61372	27049	-	-
Необоротних активів	2446				
Чисти рух коштів від інвест діяльності	36763	7830	13629	17378	31075
Рух коштів у результаті фінансової діяльності					
Надходження від	-	-	-		
Отримання позик	180992	228940	278956	135723	-
Витрачання на сплату заборг з фінансової оренди	14603	-	14655	46842	11401
Погашення позик	55964	142522	135097	69758	120227
Сплату відсотків	24698	20349	16101	69758	120227

Чистий рух коштів від фін. діяльності	135937,0	66054,4	113086,4	144,6	103567
Чистий рух грош. коштів за звітний період	55,0	610,0	796,3	22238,6	7414,0
Залишок коштів на початок року	164,0	219,0	829,2	33,0	22271
Залишок коштів на кінець року	219	829	33	22271	14857

Далі розрахуємо відносні показники ліквідності ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки, а результати розрахунків розміtimo у таблицю 2.6.

Таблиця 2.6 – Розрахунок відносних показників ліквідності ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки

Показник	2019	2020	2021	2022	2023
Коефіцієнт покриття	0,63	0,64	0,49	0,55	0,47
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,44	0,49	0,29	0,73	0,68
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,001	0,004	0,001	0,007	0,006
Чистий оборотний капітал (тис. грн)	-139934,0	-133305,0	-259375,0	-247817,9	-199825,5

Проведений нами аналіз фінансової діяльності ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки показує нестійкий фінансово-економічний стан, та високу залежність підприємства від позичкового капіталу. Розрахований в процесі роботи коефіцієнт ліквідності свідчить, що на 1 гривню поточних активів припадає 0,46 гривні зобов'язань у 2023 році. Чистий оборотний капітал має від'ємне значення, що означає, що короткострокові зобов'язання помітно більші а ніж оборотні активи. Так у 2022 році цей показник становив (-247817,0 тис. грн.), а у 2023 році (-199825,5 тис. грн.).

Далі розрахуємо показники фінансової стійкості ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки, а результати наших розрахунків занесемо у таблицю 2.7

Таблиця 2.7 - Розрахунок показників фінансової стійкості ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2019-2023 роки

Показник	2019	2020	2021	2022	2023
Власні обігові кошти (тис. грн)	-139934	-133305	-259375	-247817	-199825
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	0,196	0,111	0,0009	0,02	0,102
Коефіцієнт фінансової залежності	0,81	0,89	0,99	0,98	0,89
Коефіцієнт фінансування	3,044	5,548	989,64	-11,43	-30,87
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	-0,57	-0,56	-1,02	-0,99	-0,66
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	-1,11	-2,01	-498,79	-345,71	-11,18
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,59	0,62	0,85	0,75	0,85
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,33	0,19	0,001	-0,04	-0,09

Розраховані нами показники фінансової стійкості також є дуже негативними. Так, коефіцієнт платоспроможності свідчить про дуже низьку здатність підприємства своєчасно погашати свою заборгованість і у 2022 році цей показник становив 0,02, а у 2023 році - 0,11. Крім того негативним є те, що коефіцієнт фінансової залежності має дуже високе значення, що свідчить про залежність підприємства від зовнішніх позик.

2.3. Оцінка використання основних фондів ТОВ «Олександрійський цукровий завод»

Основні фонди ТОВ «Олександрійський цукровий завод» – це ключова складова матеріальної бази, що забезпечує стабільність виробничих процесів, ефективність роботи та конкурентоспроможність підприємства. У даному аналізі розглянуто структуру, стан, проблеми та перспективи основних фондів, а також шляхи їх оптимізації.

Основні фонди ТОВ «Олександрійський цукровий завод» можна умовно поділити на кілька груп залежно від їх призначення:

1. Будівлі та споруди:

- Виробничі корпуси, де здійснюється основний цикл переробки цукрових буряків.
- Приміщення для зберігання сировини та готової продукції (склади).
- Адміністративні будівлі, включаючи офіси та допоміжні споруди.
- Інфраструктурні об'єкти, зокрема очисні споруди та дренажні системи.
- Гаражі, майстерні для обслуговування техніки та обладнання.

2. Технологічне обладнання:

- Лінії прийому та попередньої обробки цукрових буряків (мийки, сортувальники).

- Вузли екстракції соку, які включають дифузійні апарати.
- Обладнання для очищення дифузійного соку (вапнування, карбонізація, сульфітація).
- Установки для випарювання, кристалізації та сушіння цукру.
- Центрифуги та лінії пакування готової продукції.

3. Енергетичні системи:

- Котельні установки та парогенератори для забезпечення теплової енергії.
- Електричні мережі та системи водопостачання.

4. Транспортні засоби та засоби механізації:

- Вантажні автомобілі та трактори для транспортування сировини та продукції.
- Навантажувачі, конвеєри, елеватори для внутрішніх логістичних операцій.

5. Допоміжне обладнання:

- Лабораторії для контролю якості продукції та сировини.
- Засоби обслуговування та ремонту технологічного обладнання.

2. Стан основних фондів

1. Фізичний знос: Багато цукрових заводів України експлуатують обладнання, яке було встановлено ще в радянські часи. У середньому, зношеність основних фондів перевищує 60-70%, що призводить до підвищених витрат на ремонт і обслуговування.

2. Моральний знос: Застарілі технології не відповідають сучасним стандартам енергоефективності та екологічності. Це обмежує конкурентоспроможність продукції на міжнародному ринку.

3. Технологічні обмеження: Відсутність сучасних автоматизованих систем управління процесами, які могли б знизити вплив людського фактора, підвищити продуктивність і зменшити втрати.

4. Екологічні виклики: Частина очисних споруд не відповідає сучасним екологічним вимогам, що створює ризики для довкілля та може призвести до штрафних санкцій.

3. Основні проблеми основних фондів

- Високі енерговитрати: Старі котельні та енергетичні установки споживають значну кількість газу, вугілля чи електроенергії, що підвищує собівартість цукру.

- Дефіцит інвестицій: Через обмежені фінансові ресурси модернізація обладнання відкладається, що ще більше ускладнює роботу заводів.

- Низький рівень автоматизації: Більшість операцій виконуються вручну або з використанням застарілих механізмів.

Недостатнє використання потенціалу: Частина потужностей заводів простоє через технічні несправності, нестачу сировини або інші причини [38].

4. Шляхи модернізації основних фондів

1. Інвестиції у нові технології: Придбання сучасного обладнання, що відповідає стандартам енергоефективності, дозволить зменшити виробничі витрати та підвищити якість продукції.

2. Розвиток біоенергетики: Будівництво біогазових станцій для використання відходів виробництва. Перехід на альтернативні види палива, наприклад, біомасу або біоетанол. Автоматизація процесів: Впровадження цифрових систем управління, що дозволять оптимізувати виробничий процес і зменшити втрати.

3. Модернізація енергетичних систем: Перехід на котельні, що працюють на відновлюваних джерелах енергії, дозволить значно скоротити витрати на паливо.

4. Оновлення транспортного парку: Використання сучасних вантажних автомобілів і механізмів для транспортування сировини та готової продукції підвищить ефективність логістики.

5. Покращення екологічних стандартів: Модернізація очисних споруд дозволить відповідати міжнародним екологічним нормам і зменшити негативний вплив на довкілля.

5. Ефективність управління основними фондами

Оптимізація управління основними фондами дозволяє:

- Знизити виробничі витрати.
- Підвищити якість та конкурентоспроможність продукції.
- Забезпечити стабільність роботи підприємства навіть у кризових умовах.
- Підвищити рентабельність заводу шляхом використання сучасних рішень.

Отже, ТОВ «Олександрійський цукровий завод» має значний потенціал для підвищення ефективності роботи за умови оновлення основних фондів. Основними напрямками для розвитку є модернізація обладнання, впровадження енергоощадних технологій, автоматизація процесів та розвиток біоенергетики. Для досягнення цих цілей необхідні державна підтримка, залучення інвестицій та партнерство з міжнародними організаціями [38].

Використовуючи фінансову звітність ТОВ «Олександрійський цукровий завод» розрахуємо основні ключові показники які характеризують основні засоби, згідно існуючої методики.

1. Коефіцієнт зносу, який визначає питому вагу основних засобів у загальному обсязі їх вартості.

$$K_{\text{зносу}} = \frac{\text{Знос}}{\text{Первісна вартість}} \times 100\%$$

2. Коефіцієнт придатності, який визначає частку придатних основних засобів у загальному обсязі всієї первісної вартості основних фондів.

$$K_{\text{придатності}} = \frac{\text{Первісна вартість} - \text{Знос}}{\text{Первісна вартість}} \times 100\%$$

3. Коефіцієнт оновлення, який визначає частку нових основних засобів введених в експлуатацію у досліджуваному періоді

$$K_{\text{оновлення}} = \frac{\text{Вартість нових основних засобів}}{\text{Первісна вартість на кінець періоду}} \times 100\%$$

4. Коефіцієнт вибуття, визначає частку вибувших у загальній вартості основних засобів

$$K_{\text{вибуття}} = \frac{\text{Вартість вибулих основних засобів}}{\text{Первісна вартість на початок періоду}} \times 100\%$$

Відповідно до цієї методики проаналізуємо технічний стан основних засобів ТОВ «Олександрійський цукровий завод», а результат внесемо у таблицю 2.8.

Таблиця 2.8 – Аналіз технічного стану основних засобів ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020-2023 роки

Показник	2020 р.	2021р.	2022р.	2023р.
Коефіцієнт зносу	1,55	8,16	15,82	22,44
Коефіцієнт придатності	98,45	91,84	84,18	77,56
Коефіцієнт оновлення	0,001	0,001	0,24	0,21
Коефіцієнт вибуття	0,002	0,002	0,003	0,002

Коефіцієнт зносу ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020 - 2023 року зростає з кожним роком, що свідчить про поступове старіння основних засобів підприємства.

Коефіцієнт придатності ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020 -2023 року знижується, що вказує на зменшення ефективності використання основних засобів у процесі експлуатації.

Необхідно розглянути оновлення основних засобів, оскільки рівень зносу значно зріс, особливо у 2023 році (22.44%). Коефіцієнт оновлення ТОВ «Олександрійський цукровий завод» знаходиться на дуже низькому рівні, що

означає, що на підприємстві застаріле обладнання. Але вже у 2022 році, недивлячись на війну, на підприємстві даний показник покращився. Коефіцієнт вибуття показує, що на ТОВ «Олександрійський цукровий завод» основні засоби практично не вибувають, підлягають поточному та капітальному ремонту.

Використовуючи фінансову звітність ТОВ «Олександрійський цукровий завод» розрахуємо фондovіддачу та рентабельність активів, а отримані результати розмістимо у таблицю 2.9.

Таблиця 2.9 – Аналіз технічного стану основних засобів ТОВ
«Олександрійський цукровий завод» за 2020-2023 роки

Показник	2020 р.	2021р.	2022р.	2023р.
Фондовіддача	0,849	1,167	1,622	2,389
Рентабельність активів	1,58	-0,27	-8,14	-1,72

Отримані нами результати свідчать про поступове зростання ефективності використання основних засобів (фондовіддача) на тлі зниження загальної рентабельності активів, що вказує на низький рівень чистого прибутку підприємства.

Під час виконання роботи нами виявлено, що на ТОВ «Олександрійський цукровий завод» для забезпечення стабільної роботи у 2022 році було введено котел Pierre Brouhon під час спалювання гомогенізованого сушеного жому цукрового буряку протягом сезону цукроваріння (тривалістю 90–100 діб) було досягнуто завдяки впровадженню сучасної системи очищення поверхонь нагріву.

Для виконання цієї задачі на котлі встановлено 8 сажообдувних апаратів Clyde Bergemann, які забезпечують ефективне очищення різних зон нагріву:

- Два глибоковисувних маятникових апарати з ходом 4000 мм та 2700 мм, розташовані з правого і лівого боків котла, обслуговують фестони та пароперегрівач у зоні температур 950 °С.

- Два частково висувних апарати з ходом 3300 мм призначені для очищення конвективного пучка. Один із них встановлено перед пучком, інший – після нього, забезпечуючи ефективний обдув на глибину 6600 мм.

- Два частково висувних апарати з ходом 1600 мм, розташовані зверху шахтного економайзера з тилу пакету, обслуговують обидві сторони осі шахти.

- Два апарати з елементами обертання розташовані у розсічках виносного економайзера для ефективного очищення його пакетів.

Результати впровадження системи очищення для ТОВ «Олександрійський цукровий завод» наступні:

1. Безперервна робота котла протягом двох сезонів (2022–2023 та 2023–2024 років), тривалістю 140 та понад 100 діб відповідно, без необхідності зупинки для розшлакування.

2. Збільшення паропродуктивності котла після кожного циклу обдуву на 3–4 тонни пари.

3. Стабільна продуктивність у межах 28–32 т/год із можливістю підвищення до проектних 35 т/год за наявності достатнього обсягу сушеного жому (обмеження зумовлене пропускною здатністю жомосушки).

4. Циклічність обдуву забезпечувалася кожні 8–10 годин.

5. Збереження чистоти нагрівальних поверхонь, що сприяло підвищенню ефективності роботи котла.

6. Зниження температури димових газів у зоні димососу на 30–40 °С після обдуву, з досягненням стабільного рівня в 200 °С. Між циклами температура вихідних газів залишалася в межах допустимих значень.

7. Додаткові переваги включали нівелювання температурних перекосів перед пароперегрівачем та компенсування недостатньої потужності димососу. Регулярне очищення знижувало розрідження в газовому тракті до мінус 10–15 Па, запобігаючи надлишковому тиску, який міг би порушити роботу котла.

Впроваджена система очищення забезпечила не лише високу продуктивність і стабільність роботи котла, але й суттєво знизила

експлуатаційні ризики, сприяючи підвищенню енергоефективності та екологічності процесу.

РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ

3.1. Напрямки підвищення ефективності використання основних фондів цукрового заводу

Виробництво цукру – одна з ключових галузей агропромислового комплексу, що має велике значення для економіки багатьох країн. Постійні інновації в технологічних процесах дозволяють знижувати витрати, покращувати якість продукції, підвищувати ефективність підприємств і мінімізувати вплив на довкілля. У сучасних умовах, коли ринок вимагає економічно вигідних та екологічно чистих рішень, впровадження нових технологій стає не тільки необхідністю, а й стратегічною перевагою.

1. Цифровізація виробничих процесів

Цифрові технології займають провідне місце у трансформації цукрової промисловості. Завдяки автоматизації виробничих процесів, підприємства можуть суттєво зменшити витрати, покращити продуктивність і забезпечити точність виконання технологічних операцій.

- Системи автоматизованого управління (SCADA): дозволяють моніторити всі етапи виробництва в реальному часі, від обробки буряків до кристалізації цукру.

- Інтернет речей (IoT): сучасні датчики відстежують стан обладнання, контроль якості сировини та параметри процесів, попереджуючи поломки та збої.

- Аналіз великих даних (Big Data): допомагає прогнозувати врожайність цукрових буряків, оптимізувати логістику постачань сировини та планувати виробничі процеси з високою точністю.

2. Енергоефективні технології

Енергоефективність є важливим фактором у зниженні собівартості виробництва. Сучасні цукрові заводи впроваджують інноваційні рішення для раціонального використання енергії.

- Багатоетапні випарні установки: забезпечують більш ефективне видалення води з цукрового соку, знижуючи потребу у парі та електроенергії.

- Використання теплових насосів: повторне використання тепла, що виділяється під час процесу випарювання, дозволяє значно скоротити енергетичні витрати.

- Перехід на альтернативні джерела енергії: біогаз, отриманий із бурякових відходів, використовується як основне джерело енергії для опалення та роботи обладнання.

3. Інновації в обробці сировини

Процеси видобування цукру з бурякового соку постійно вдосконалюються завдяки новітнім науковим дослідженням.

- Ензимна обробка: ферментативні методи дозволяють ефективніше видобувати цукор, мінімізуючи втрати сировини.

- Ультразвукова екстракція: завдяки впливу ультразвукових хвиль прискорюється процес видобування цукру з бурякового соку, що також сприяє зменшенню споживання енергії.

- Мембранні технології: застосування мембран для відділення домішок із соку зменшує кількість необхідних хімічних реагентів і забезпечує високу якість кінцевого продукту.

4. Екологічні рішення та безвідходне виробництво

Сучасні підприємства активно впроваджують екологічно безпечні технології, що дозволяють перетворити відходи виробництва на корисну продукцію.

- Використання жому: побічний продукт обробки буряків застосовується для виробництва кормів, біогазу або навіть паперової продукції.

- Переробка меляси: цей побічний продукт стає основою для виготовлення біоетанолу, кормових добавок та спиртів.

- Очищення стічних вод: інноваційні системи очищення з використанням мембранних фільтрів забезпечують повторне використання води у виробничих циклах.

5. Інновації в кристалізації та сушінні

Кінцеві етапи виробництва цукру – кристалізація та сушіння – також стали об'єктом технічного вдосконалення.

- Мікрохвильова технологія: прискорює процес кристалізації, дозволяючи отримувати високоякісний продукт із мінімальними енергетичними витратами.

- Сучасні центрифуги: вдосконалені моделі забезпечують ефективніше видалення меляси з кристалів цукру, знижуючи втрати продукції.

- Інфрачервоні сушарки: використовуються для швидкого та рівномірного висушування цукру, що значно підвищує продуктивність.

6. Логістика та транспортування

Ефективна логістика є невід'ємною складовою сучасного цукрового виробництва.

- Роботизовані склади: автоматизація процесів зберігання та транспортування знижує витрати та прискорює доставку.

- Технології блокчейн: забезпечують прозорість у ланцюжках постачання, дозволяючи відстежувати походження сировини та кожен етап виробництва.

7. Біоенергетика як новий напрямок. Біоенергетичні установки стають важливим елементом цукрової промисловості.

- Біогазові станції: переробляють органічні відходи для отримання енергії, яка використовується у виробництві.

- Біостанольні заводи: виробництво етанолу з відходів, таких як меляса, створює нові джерела доходу для підприємств [19].

Комбіновані теплоелектростанції: забезпечують одночасне виробництво тепла та електроенергії, використовуючи біомасу. Інновації у виробництві цукру сприяють підвищенню ефективності роботи підприємств, зниженню собівартості продукції та мінімізації негативного впливу на довкілля. Використання сучасних технологій дозволяє створювати більш конкурентоспроможну галузь, яка відповідає потребам ринку та вимогам сталого розвитку. Впровадження нових рішень не лише забезпечує зростання прибутковості, але й допомагає зберігати ресурси та сприяє захисту довкілля.

Оптимізація виробничих циклів на базі потужних цукрових заводів передбачає створення інтегрованих комплексів, де побічна продукція, як-от меляса чи барда, слугуватиме сировиною для виробництва біогазу. Надлишкове тепло можна використовувати не лише для виробництва цукру, а й для виробництва спирту. Це забезпечить максимально ефективне використання енергетичних ресурсів і створить замкнений цикл виробництва. Такий підхід сприятиме підвищенню економічної ефективності галузі та зменшенню залежності від традиційних джерел енергії.

Рисунок 3.1 - Схема функціонування модернізованих цукрових заводів

Створення біоенергетичних кластерів може стати дієвим інструментом для вирішення низки проблем агропромислового комплексу (АПК). Такий підхід дозволить:

- Знизити собівартість виробництва цукру, що зробить продукцію більш конкурентоздатною на внутрішньому та зовнішньому ринках.
- Забезпечити створення нових робочих місць у сільській місцевості, що сприятиме зменшенню міграції населення до міст.
- Збільшити валовий продукт держави, підвищуючи економічну стабільність країни.
- Забезпечити енергетичну незалежність та покращити зовнішньоторговельний баланс України шляхом зменшення імпорту викопних енергоносіїв.
- Налагодити постачання біометану для промислових підприємств, знижуючи їх залежність від природного газу.
- Розвивати виробництво біогазових установок та стимулювати інноваційні розробки в галузі біоенергетики.
- Забезпечити сільське господарство органічними добривами, зокрема дигестатом, що утворюється як побічний продукт біогазового виробництва.
- Зменшити рівень забруднення водних ресурсів, зокрема за рахунок зниження обсягів стічних вод.

- Сприяти інноваційному розвитку спиртової галузі, створюючи замкнуті виробничі цикли [19].

Перспективи впровадження інновацій

Розвиток та модернізація технологій на цукрових заводах є ключовим завданням для досягнення стратегічних цілей України. Запропоновані заходи сприятимуть:

- Притоку іноземних інвестицій у цукрову галузь, що дозволить модернізувати виробничі потужності.
- Підвищенню ефективності управління у сфері цукрового виробництва через впровадження сучасних методів і підходів.
- Зростанню валового регіонального продукту та підвищенню рентабельності галузі в цілому.

Економічні вигоди від виробництва біогазу

Виробництво біогазу на базі цукрових заводів відкриває численні економічні та екологічні перспективи, зокрема:

- Посилення енергетичної незалежності країни, зменшуючи залежність від імпортованих енергоносіїв.
- Скорочення витрат на енергоносії для цукрових заводів завдяки використанню власного біогазу.
- Покращення екологічного стану водних ресурсів за рахунок впровадження систем очищення стічних вод.
- Зменшення обсягів викидів парникових газів, що сприяє досягненню міжнародних екологічних стандартів.
- Забезпечення фермерів дигестатом, який використовується як високоефективне органічне добриво.

Проблеми та шляхи їх подолання

Основною перешкодою для розвитку біогазового виробництва на цукрових заводах є недостатній рівень державного стимулювання. Для вирішення цієї проблеми доцільно:

- Запровадити державні програми підтримки альтернативної енергетики, що включатимуть податкові пільги та субсидії.
- Посилити санкції за викиди CO₂, стимулюючи перехід на більш екологічні джерела енергії.

Комплексні заходи у цьому напрямку можуть забезпечити досягнення поставлених цілей у найближчій перспективі, сприяючи стійкому розвитку аграрного сектору та економіки України загалом.

3.2. Розробка стратегічних заходів підвищення ефективності використання основних фондів підприємства

Ефективне управління основними засобами потребує налагодженої системи, яка здатна забезпечувати своєчасне отримання достовірної інформації про стан, інтенсивність та ефективність використання засобів виробництва. Прийняття управлінських рішень на основі застарілих або обмежених даних може не лише знизити очікуваний ефект, а й негативно позначитися на виробничих процесах.

Для вирішення цієї проблеми запропоновано механізм формування інформаційного забезпечення, що інтегрує інформаційні потоки з облікової та аналітичної систем для задоволення інформаційних потреб керівництва підприємства. Цей механізм охоплює обидві системи з урахуванням їх внутрішніх і зовнішніх зв'язків, в межах яких формується економічна інформація, необхідна для прийняття ефективних рішень щодо управління основними засобами.

Розробка такого механізму дозволить:

1. Забезпечити оперативне отримання актуальних даних про стан та ефективність використання основних засобів.
2. Встановити чіткий розподіл функціональних обов'язків між структурними підрозділами та працівниками підприємства.
3. Сприяти формуванню своєчасних управлінських рішень, які підвищують дієвість і продуктивність діяльності підприємства.

Таким чином, лише за умов налагодження ефективної системи інформаційного забезпечення підприємство зможе досягати високого рівня прибутковості, забезпечувати рентабельність капіталу і зберігати конкурентні позиції на ринку.

Основними шляхами підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «Олександрійський цукровий завод», які можна застосувати у розрізі інтенсивного та екстенсивного шляхів підвищення ефективності використання основних засобів відобразимо на рис. 3.2.

Рисунок 3.2 – Заходи підвищення ефективності інтенсивного та екстенсивного використання основних засобів

Система обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами на підприємстві представлена рисунком 3.3.

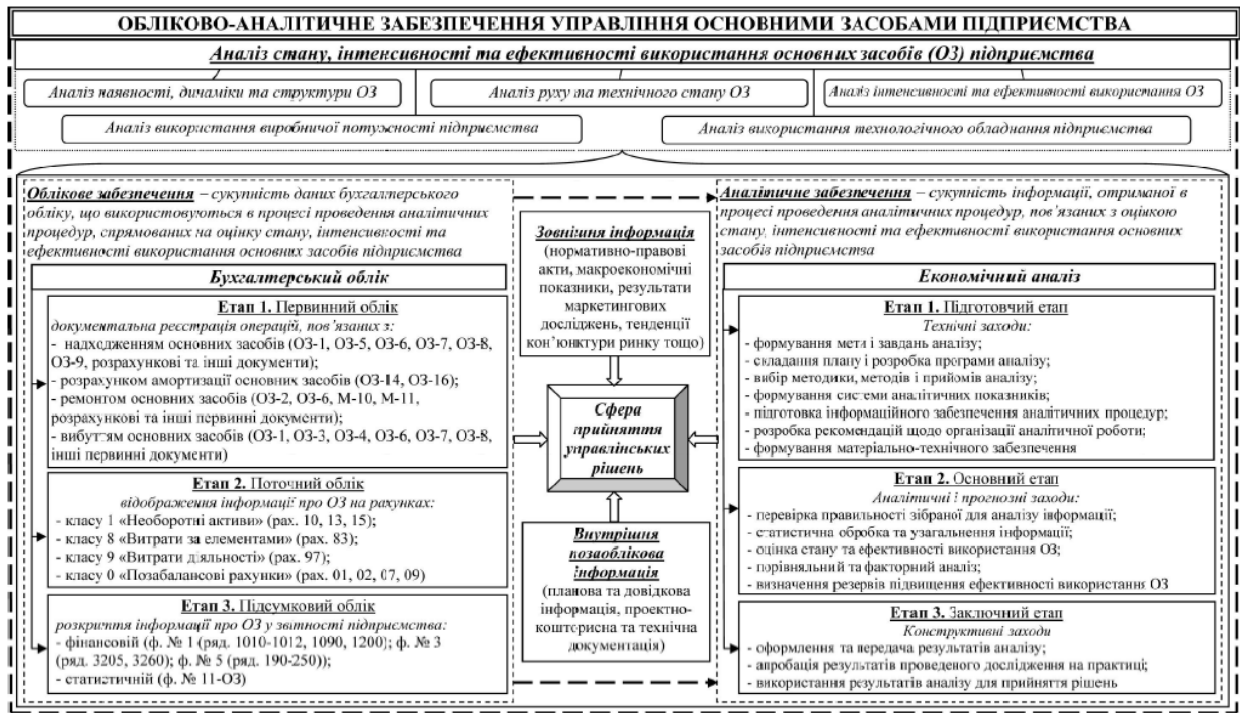

Рисунок 3.3 - Обліково-аналітичний механізм управління основними засобами підприємства

Систему управління основними засобами на підприємстві варто розглядати через дієвий організаційний та економічний механізми, які представлені рисунком 3.4.

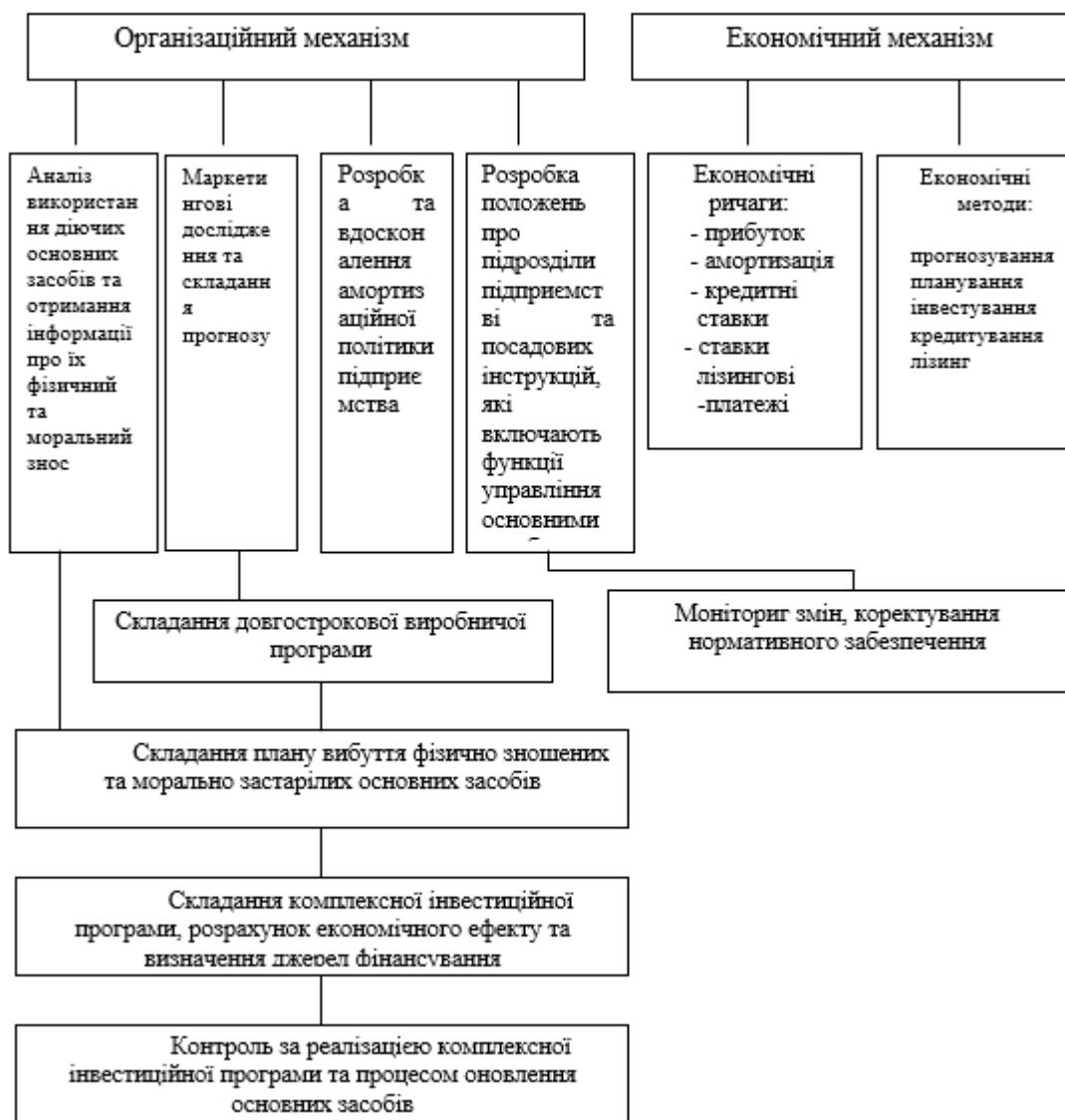

Рисунок 3.4 – Організаційно-економічний механізм управління основними засобами на підприємства

В процесі формування системи управління основними засобами підприємства проводився аналіз і пошук альтернативного підходу до їх організації. Метою цього пошуку було усунення недоліків функціонального підходу та заміна його на більш ефективний метод. Як альтернатива розглядається впровадження продуктового або процесного підходу до управління основними засобами. На рисунку 3.5. можна побачити функціональний підхід до управління основними засобами на підприємстві.

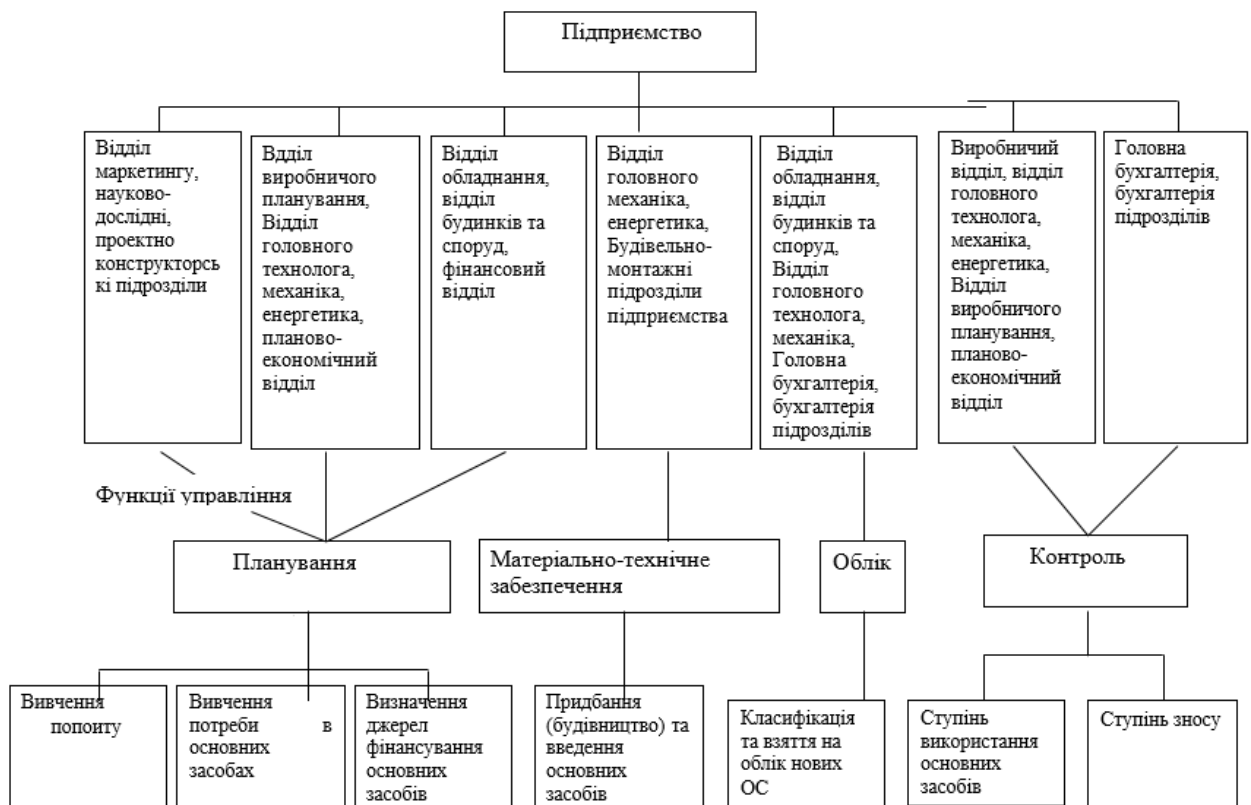

Рисунок 3.5 - Функціональний підхід до управління основними засобами

Функціональний підхід передбачає контроль за виконанням окремих функцій, тоді як процесний підхід дозволяє відповідальному менеджеру забезпечувати не тільки контроль над виконанням функцій, але й управління всім бізнес-процесом у цілому.

Пропонується створити в структурі виробничого відділу посади менеджерів, які будуть власниками бізнес-процесів. Вони відповідатимуть за загальний результат і отримають необхідні повноваження для контролю за діяльністю кожного підрозділу, який бере участь у бізнес-процесі. Це стосується й бізнес-процесів управління основними засобами.

Перехід від функціонального підходу до процесного не потребує кардинальних змін в основних операціях підприємства, але супроводжується переглядом технологій управління. Зокрема, це передбачає делегування відповідних повноважень менеджерам, відповідальним за конкретні процеси, що дозволяє їм самостійно приймати необхідні рішення. Такий перехід може

бути революційним, оскільки передбачає переосмислення розподілу обов'язків і повноважень, що призводить до істотних змін в організаційній структурі.

На наш погляд, впровадження процесного підходу до управління основними засобами вимагає реструктуризації організаційної структури підприємства, що створить передумови для підвищення ефективності його діяльності.

Для створення автоматизованої системи управління основними засобами підприємства необхідно залучити фахівців, які володіють сучасними методиками бізнес-моделювання та організації процесів. Першим кроком є формування проектної групи, яка займатиметься описом та оптимізацією бізнес-процесів. На початковому етапі керівництво підприємства визначає основну мету та завдання проекту, які згодом уточнюються та деталізуються до рівня окремих підрозділів.

До складу проектної групи обов'язково входять керівники підрозділів, відповідальні за процеси, що підлягають оптимізації. Таких керівників називають «власниками» процесів. Група вибирає методику опису бізнес-процесів і розробляє термінологічний словник, який використовується в роботі. Опис бізнес-процесів здійснюється в рамках трьох основних процедур:

- збір інформації про бізнес-процеси підприємства (через інтерв'ю з учасниками процесів, анкетування тощо);
- створення моделей бізнес-процесів;
- узгодження та коригування створених моделей.

Ключовим етапом роботи проектної групи є моделювання бізнес-процесів. На цьому етапі розробляються рішення, які визначатимуть ефективність діяльності підприємства в найближчому майбутньому. Аналітики досліджують модель бізнес-процесу, ідентифікують «вузькі місця» та пропонують шляхи їх усунення. Група формує модель «як має бути» з урахуванням цілей і рекомендацій. Завершується цей етап затвердженням моделі після її узгодження та корекції.

Для впровадження змін у відповідності до нових моделей розробляється план дій. У ньому визначаються способи реалізації змін, їх послідовність, а також створюються нові регламенти, стандарти та технології. Крім того, організовується навчання персоналу та керівників.

Після впровадження змін проектна група оцінює їх ефективність та відповідність встановленим цілям. У разі потреби розробляються додаткові заходи. Створюється система моніторингу, яка дозволяє оцінювати ефективність бізнес-процесів за такими параметрами, як вартість, швидкість і якість виконання. Отримані результати порівнюються з визначеними показниками ефективності для оцінки досягнення запланованих результатів.

ВИСНОВКИ

Результативність роботи будь-якого підприємства визначається рядом факторів. У сучасних умовах зростає значення матеріальних складових виробництва, зокрема основних фондів. Основними викликами є збереження цих активів і їхнє переоснащення для ефективного функціонування. Зростання обсягів виробництва значною мірою залежить від оптимального використання основних фондів, тому питання їхньої ефективності стає ключовим у дослідженні діяльності підприємств.

До провідних заводів України, які займаються виробництвом цукру-піску з цукрових буряків, належить ТОВ «Олександрійський цукровий завод», розташований на території Приютівської громади.

Підприємство працює безперервно з 1961 року, коли його ввели в експлуатацію з проектною потужністю переробки 2 500 тонн буряків на добу. Цього року завод також продовжив свою діяльність.

2020 рік став складним для цукрової галузі через посуху: скоротилося виробництво цукру, а ціни на продукцію зросли. Проте Олександрійський завод розпочав переробку цукрових буряків із плановою потужністю 3 600 тонн на добу. Сировину доставляють із різних районів Кіровоградщини: Петрівського, Новоукраїнського, Онуфріївського, Знам'янського та Світловодського.

На підприємстві працюють близько 600 осіб, майже половина з яких була працевлаштована за сприяння Олександрійського міськрайонного центру зайнятості.

Керівництво заводу систематично модернізує обладнання, вдосконалює технології, створює належні умови праці для працівників, забезпечує своєчасну виплату заробітної плати та надає соціальні гарантії.

У 2022 році в Україні працювало 23 цукрових заводи, що на 30% менше, ніж у попередньому році. Завдяки високій врожайності – 50 тонн з гектара, порівняно з 48 тоннами у довоєнні роки, підприємства мали достатньо

сировини для переробки. У новому сезоні до роботи долучаться ще шість заводів, однак підприємства Харківщини залишаються недієздатними через заміновані поля. Очікується, що загалом працюватиме 29 заводів.

Серед позитивних змін у цукровій галузі можна відмітити— залучення нових фермерів до вирощування цукрових буряків. Висока ліквідність цієї культури стала перевагою на тлі проблем із реалізацією інших зернових. Цукрові заводи забезпечують виробників насінням, добривами та технікою, що знижує витрати фермерів.

Проаналізувавши основні засоби спостерігаємо, що у 2020 році обсяг основних засобів становив 335 790 тис. грн, що дорівнювало 90,53% від усіх необоротних активів. У 2023 році цей показник зменшився до 219 091 тис. грн (60,8%). Первісна вартість основних засобів зростає з 341 092 тис. грн у 2020 році до 282 463 тис. грн у 2023 році, але знос також збільшився до 63 372 тис. грн (17,59%).

ТОВ «Олександрійський цукровий завод» має значний потенціал для підвищення ефективності роботи за умови оновлення основних фондів. Основними напрямками для розвитку є модернізація обладнання, впровадження енергоощадних технологій, автоматизація процесів та розвиток біоенергетики. Для досягнення цих цілей необхідні державна підтримка, залучення інвестицій та партнерство з міжнародними організаціями.

Коефіцієнт зносу ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020 - 2023 року зростає з кожним роком, що свідчить про поступове старіння основних засобів підприємства.

Коефіцієнт придатності ТОВ «Олександрійський цукровий завод» за 2020 -2023 року знижується, що вказує на зменшення ефективності використання основних засобів у процесі експлуатації.

Необхідно розглянути оновлення основних засобів, оскільки рівень зносу значно зріс, особливо у 2023 році (22.44%). Коефіцієнт оновлення ТОВ «Олександрійський цукровий завод» знаходиться на дуже низькому рівні, що означає, що на підприємстві застаріле обладнання. Але вже у 2022 році,

недивлячись на війну, на підприємстві даний показник покращився. Коефіцієнт вибуття показує, що на ТОВ «Олександрійський цукровий завод» основні засоби практично не вибувають, підлягають поточному та капітальному ремонту.

Під час виконання роботи нами виявлено, що на ТОВ «Олександрійський цукровий завод» для забезпечення стабільної роботи у 2022 році було введено котел Pierre Brouhon під час спалювання гомогенізованого сушеного жому цукрового буряку протягом сезону цукроваріння (тривалістю 90–100 діб) було досягнуто завдяки впровадженню сучасної системи очищення поверхонь нагріву.

Для виконання цієї задачі на котлі встановлено 8 сажобдувних апаратів Clyde Bergemann, які забезпечують ефективне очищення різних зон нагріву:

- Два глибоковисувних маятникових апарати з ходом 4000 мм та 2700 мм, розташовані з правого і лівого боків котла, обслуговують фестони та пароперегрівач у зоні температур 950 °С.

- Два частково висувних апарати з ходом 3300 мм призначені для очищення конвективного пучка. Один із них встановлено перед пучком, інший – після нього, забезпечуючи ефективний обдув на глибину 6600 мм.

- Два частково висувних апарати з ходом 1600 мм, розташовані зверху шахтного економайзера з тилу пакету, обслуговують обидві сторони осі шахти.

- Два апарати з елементами обертання розташовані у розсічках виносного економайзера для ефективного очищення його пакетів.

Серед основних шляхів підвищення ефективності використання основних фондів важливе місце займає продовження термінів експлуатації обладнання. Загальний резерв покращення використання основних фондів можна умовно поділити на три основні групи:

1. Технічне вдосконалення засобів праці, що включає:

- оновлення технічної бази шляхом автоматизації та впровадження сучасних виробничих систем;

- заміну застарілого обладнання, модернізацію існуючих механізмів;
- усунення дисбалансів у виробничих потужностях;
- механізацію допоміжних процесів;
- активізацію раціоналізаторських ідей.

2. Подовження експлуатації машин і механізмів через:

- скорочення простоїв обладнання, включно з орендою чи продажем невикористовуваних активів;

- зменшення термінів ремонту;
- мінімізацію втрат часу впродовж зміни.

3. Оптимізація управління та організації виробництва, зокрема:

- швидше досягнення проектної продуктивності нових основних фондів;

- впровадження сучасних методів організації праці;
- забезпечення виробництва необхідними матеріально-технічними ресурсами;

- використання інноваційних підходів до управління виробничими процесами за допомогою сучасної техніки.

Серед важливих резервів слід відзначити швидке освоєння проектних потужностей, запуск нових технологічних ліній і обладнання. На практиці середній період освоєння таких потужностей сягає п'яти-шести років, хоча техніко-економічні розрахунки свідчать про можливість досягнення проектних показників вже за один-два роки, залежно від специфіки підприємства.

Для забезпечення економічно ефективного використання основних фондів підприємства необхідно:

- ретельно контролювати їх технічний стан;
- залучати кваліфікованих фахівців для проведення ремонтів;
- аналізувати ринки виробництва та збуту;
- впроваджувати сучасні підходи до управління;
- усувати простої та модернізувати обладнання;

- оптимізувати структуру та стан основних фондів;
- знижувати витрати на фонди, підвищуючи продуктивність праці.

Таким чином, ефективне управління основними фондами дозволяє підприємству не лише зменшувати витрати, але й значно підвищувати свою конкурентоспроможність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств. Підруч. Київ: КНЕУ, 2002. 624 с.
2. Антонюк В.П. Цілі сталого розвитку України та роль харчової промисловості у їх досягненні. «Modern Economics». 2018. №10. С. 6-12.
3. Агросектор України: вплив війни та перспективи відновлення. 2023. URL: <https://dlf.ua/ua/agrosektor-ukrayini-vpliv-vijni-ta-perspektivi-idnovlennya/>.
4. Бабич В. Витрати на ремонт та поліпшення основних засобів: обліковий і податковий аспекти. Бухгалтерський облік і аудит. 2013. № 8. С. 10–13.
5. Бондар О. Проблеми визнання основних засобів у бухгалтерському і податковому обліку. Бухгалтерський облік і аудит. 2013. № 4. С. 23–27.
6. Бутинець Т.А. Основні засоби: точка зору економіста. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу. 2012. С.22-36.
7. Волощук Ю.О. Формування та відтворення матеріально-технічної бази аграрної сфери. Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. 2018. №29. С.135-146.
8. Вороная Н., Нестеренко Н., Чернишова Н. Визначення та класифікація основних засобів Бухгалтер 911. 2023. URL: <https://buhgalter911.com/uk/news/news-1053960.html>.
9. Воронова Л. К. Словник фінансово-правових термінів. Київ: Алерта, 2011. 558 с. URL: <https://dchgroup.com.ua/ukr/wp-content/uploads/2021/07/slovnyk-finpravo.pdf>
10. Галас В.Р. Сутність основних засобів. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток соціально-економічних систем в геоekonomічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та

оподаткування» 11-12 травня 2017 р. (ТНТУ ім. І. Пулюя, м. Тернопіль), 2017. – С.60-62.

11. Гончарук О.Л. Засади відтворення основних засобів: вітчизняний та зарубіжний аспект. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/70.pdf>

12. Гуменюк С. І. Відтворення основних засобів як чинник розвитку виробничо-технічного потенціалу промислового підприємства. Європейські перспективи. 2014. № 5. С. 77-81.

13. Гурнак В. М., Савіцька Г.П., Лікаренко Я.Я. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів підприємств залізничного транспорту. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2015. № 3. С. 66-71.

14. Дзюба Н. Класифікація основних засобів. ПОДАТКИ & БУХОБЛІК. 2015. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2015/september/issue-75/article-11531.html>.

15. Дмитренко Е.Д., Завіруха І.В. Відтворення основних фондів в сучасних умовах: форми, види та джерела. Сучасна економіка: випуск 3. Київ: ДІПК, 2011. 122 с.

16. Домбровська Н.Р. Економічна сутність основних засобів та їх класифікація. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». 2012. Вип. 9(1). С. 340–349.

17. Довгаль О. В. Відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств. Ефективна економіка. 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4830>.

18. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В.В., Волоська Н.Р. Сутність поняття «основні засоби». Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. № 4. С. 127-131

19. Експорт цукру – найважливіший драйвер розвитку галузі – «Укрцукор». URL: <https://interfax.com.ua/news/interview/901609.html>

20. Захарчук О.В. Сучасний стан та перспективи розвитку основних виробничих засобів сільського господарства. Економіка АПК. 2019. № 11 - С. 49-56.

21. Зінченко О. В., Федірко Н.В. Економічна сутність основних засобів у нормативно-правовому забезпеченні: обліковий аспект. International scientific journal. 2015. № 8. С. 155-157.

22. Кодацька Н.О. Сучасні методи оцінки ефективності відтворення основних засобів підприємства. Молодий вчений, 2018. №11. С.433-437.

23. Колісник О. І. Особливості функціонування сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах господарювання. Ефективна економіка. 2017. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5451>

24. Костюнік О. В., Чайковська Т. С. Методологічні засади обліку основних засобів. Молодий вчений. 2020. № 7(1). С. 111-114.

25. Кулакова С. Ю., Кордубан А.С. Теоретичні основи відтворення основних фондів підприємства в сучасних умовах. Ефективна економіка. 2015. № 6. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_6_13

26. Кулаковська Т.А. Оцінка ефективності використання та відтворення основних фондів підприємств: методичний аспект. Економіка та управління національним господарством, 2018. №25. С. 47-52.

27. Левченко О. М., Гавілей М. А. Організація обліку та контролю основних засобів господарюючих суб'єктів. Вісник КНУТД, 2017 . № 6 (117). С. 59-71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vknutden_2017_6_10.

28. Лукашенко О.В. Сутність управління основними засобами підприємства. 2018. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2018/paper/viewFile/5574/4727>

29. Любар О. О. Особливості формування джерел оновлення основних засобів підприємства та їх облікове забезпечення. Ефективна економіка. 2019. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7506>

30. Мармуль Л. О., Кучеренко М. А. Актуальні питання обліку амортизації основних засобів. Економічний вісник університету. 2021. Вип. 49. С. 108-112.

31. Матвеев М. Сільське господарство та ринок сільськогосподарських земель України: вплив війни. Вокс Україна. 2023. URL: <https://voxukraine.org/silke-gospodarstvo-ta-rynok-silskogospodarskyh-zemel-ukrayiny-vplyv-vijny>

32. Михайленко О. В., Бородій Д.А. Аналіз стану основних засобів підприємств харчової промисловості. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 32. С. 403-407.

33. Мішура В.Б. Еволюція поняття, класифікація та економічна сутність основних засобів. Науковий вісник ДДМА, 2017- №2. С.148-154

34. Мордвінцева Т. В., Стулей К.О. Основні засоби підприємства: економічна сутність. Сталий розвиток економіки. 2013. № 2. С. 90-94.

35. МСБО 16 «Основні засоби» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_014

36. Найда А. В., Чигіна Х. С. Науково-методичні аспекти аналізу основних засобів. Economic Bulletin of the Black Sea Littoral. 2022. № 3. URL: <https://ebbsl.com.ua/index.php/visnuk/article/view/37>.

37. Онищенко В. Первісна вартість основних засобів. Бухгалтерія. 2023. URL: <https://oblikbudget.com.ua/article/420-pervsna-vartst-osnovnih-zasobv-zrazok-kartki-oblku-ta-rahunki>

38. Офіційний сайт ТОВ «Олександрійський цукровий завод». URL: <http://sugaralex.com>

39. Ощепков О. П., Пужанська В.М. Аналіз стану та відтворення основних засобів на підприємствах зернопереробної галузі. Економіка харчової промисловості. 2012. № 2. С. 17-20.

40. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 27.04.2000 року № 92 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

41. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» №27/4248 від 19.01.2000 (зі змінами). Міністерство фінансів України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

42. Пономаренко І. М. Сутність відтворення основних засобів підприємства. Житомирський державний технологічний університет, 2016. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/163-1.pdf>.

43. Попенко М. С. Фінансування відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств в Україні: Обліково-фінансове забезпечення в управлінні економічною стійкістю підприємства: сучасні тенденції і перспективи розвитку: Монографія. Дніпро, ДДАЕУ, 2024.

44. Сегеда С.А. Теоретичні підходи до класифікації основних фондів підприємств аграрної сфери. Збірник наукових праць ВНАУ, 2010. №4. С. 96 – 101.

45. Следь О. М. Удосконалення системи показників оцінки оновлення основних засобів виробництва. Економічний аналіз. 2013. Т. 14(3). С. 203-210.

46. Соляник Л. Г., Штефан Н. М., Майданик Ю. О. Моделювання фінансового забезпечення відтворення основного капіталу підприємств. Підприємництво та економіка підприємства. 2022. № 3. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2022/3/EV20223_181-189.pdf

47. Стемковська І.В., Герчанівська С.В. Теоретичні підходи до трактування економічної суті основних засобів. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. Випуск 3 (08). С.344-349.

48. Танчин А.І. Ефективність використання основних засобів на підприємстві: система показників оцінки та напрями їх підвищення. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Сер.: Економіка. 2017. Вип. 4. С. 77 – 80.

49. Шаховалова Є. О. Стратегія фінансового забезпечення відтворення основних засобів у сільському господарстві. Наукові часописи українського державного університету імені Михайла Драгоманова. 2015. №30. URL:

<https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18885/Shakhovalova.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

50. Шігло І., Рогов С. Відтворення основних фондів і його інвестиційні джерела. Науковий вісник. 2015. № 7. С. 20-22.

51. Щирська О.В. Відтворення і новий підхід до амортизації основних засобів. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 5. С. 298-312. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/ape_2012_5_38.pdf

52. Щодо затвердження Державного класифікатора України «Класифікація основних фондів»: Наказ Державного Комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації № 507 від 19.08.1997 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0507217-97#Text>.

53. Юрчишена Л. В., Волинець С. М. Аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві. Ефективна економіка. 2011. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=668>

54. Явальчук Н. О. Аналіз стану основних засобів на підприємствах України. Молодий вчений. 2017. № 10. С. 910-914.

55. Яременко Л. М. Теоретичні підходи до сутності та класифікації основних засобів. Економічний вісник університету. 2015. Вип. 27(1). С. 144-148.

56. Яшан Ю.В. Напрямки підвищення ефективності відтворення і використання основних засобів. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. 2012. №22. С. 1-6.

ДОДАТКИ

ROMAN VASHCHENKO

Fixed assets of the enterprise and reserves for increasing the efficiency of their use.docx

 Central Ukrainian National Technical University

Document Details

Submission ID

trn:oid::2945:255032158

Submission Date

Dec 27, 2024, 12:10 AM GMT+2

Download Date

Dec 27, 2024, 12:15 AM GMT+2

File Name

VASHCHENKO ROMAN_EA23M-1,4 Fixed assets of the enterprise and reserves for increasing the....docx

File Size

1.2 MB

72 Pages

12,111 Words

85,339 Characters

29% Overall Similarity

The combined total of all matches, including overlapping sources, for each database.

Filtered from the Report

- ▀ Bibliography
- ▀ Quoted Text
- ▀ Cited Text
- ▀ Small Matches (less than 8 words)

Top Sources

- 22% Internet sources
- 1% Publications
- 21% Submitted works (Student Papers)